

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Міжкафедральна (міжуніверситетська) комплексна кваліфікаційна
робота бакалавра**

Тема

Розвиток туристично-рекреаційного комплексу Одеської області на
прикладі Маяківської територіальної громади.

Головний керівник кваліфікаційної роботи бакалавра

д.е.н., професор., зав. кафедри ТБ та Р ОНТУ

Добрянська Н.А.

(посада, кафедра)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

д.е.н., професор., зав. кафедри ПУ та А НУОП

Балан О.С.

(посада, кафедра)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Тема індивідуальної кваліфікаційної роботи бакалавра

Вплив військових дій на туристсько-рекреаційний потенціал
Нижньодністровського національного природного парку.

Керівник кваліфікаційної роботи бакалавра

к.т.н., доц. ТБ та Р

Трішин Ф.А.

(посада, кафедра)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

к.т.н., ст. викладач ТБ та Р

Воскресенська О.В.

(посада, кафедра)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Розробив

242 – «Міжнародний туризм», кафедра ТБ та Р

(спеціальність, кафедра)

Сутовський А.В.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 01.06.2023р., протокол №10

Завідувач кафедри ТБтаР _____ Наталя ДОБРЯНСЬКА

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	Технології вина та туристичного бізнесу
Кафедра	Туристичного бізнесу та рекреації
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Спеціальність	242 Туризм
Освітня програма	Міжнародний туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав.кафедри ТБ та Р

Наталя ДОБРЯНСЬКА

« ____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Андрія СУТОВСЬКОГО

1. Тема роботи: Вплив військових дій на туристсько-рекреаційний потенціал Нижньодністровського національного природного парку
затверджена наказом по університету від «23» лютого 2023 р. № 80-03.
2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи «01» червня 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: монографії, підручники, навчальні посібники, законодавчі та нормативні акти, первинні документи, звіти державних туристичних служб, статистична звітність.
4. Перелік питань, котрі необхідно розробити:
РОЗДІЛ 1 Загальні відомості про Нижньодністровський національний природний парк
РОЗДІЛ 2 Нижньодністровський парк в умовах війни та післявоєнні дії щодо покращення умов існування парку
РОЗДІЛ 3 Створення та подальше просування туру до Нижньодністровського національного природного парку
5. Перелік графічного матеріалу: Презентація до кваліфікаційної роботи бакалавра (19 слайдів).
6. Консультанти по роботі із зазначенням розділів роботи (для кваліфікаційної роботи бакалавра):

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 3	Наталя ДОБРЯНСЬКА	06.02.2023	10.05.2023

7. Дата видачі завдання 06.02.2023

Керівники _____ Федір ТРІШИН

_____ Олена ВОСКРЕСЕНСЬКА

Завдання прийняла до виконання _____ Андрій СУТОВСЬКИЙ

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Термін виконання етапів роботи
1.	Пошук об'єкту дослідження, обґрунтовувати теми кваліфікаційної роботи бакалавра та погодження керівником	11.02.2023-18.02.2023
2.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	19.02.2023-27.02.2023
3.	Виконання першого розділу	01.03.2023-12.03.2023
4.	Виконання другого розділу	14.03.2023-28.03.2023
5.	Виконання третього розділу	12.04.2023-15.05.2023
6.	Оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра	16.05.2023-22.05.2023
7.	Одержання рецензії	26.05.2023
8.	Захист кваліфікаційної роботи бакалавра	22.06.2023

Здобувач _____ Андрій СУТОВСЬКИЙ

Керівники _____ Федір ТРІШИН

_____ Олена ВОСКРЕСЕНСЬКА

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник Сутовський Андрій В'ячеславович _____

АНОТАЦІЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Робота містить 81 сторінку, 4 таблиці, 6 рисунків, список літератури 25 найменувань.

Метою виконання роботи є аналіз впливу війни на Нижньодністровський природний парк, створення туру та подальше просування туризму на його території.

Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження виступають джерела інформації про Нижньодністровський природний парк.

Завданням роботи передбачено проаналізувати, згрупувати інформацію, статистичні дані, дослідити туристичний потенціал парку та вплив воєнних дій на нього.

Вивчити передумови для розвитку туризму в Нижньодністровському парку та дослідити туристичний потенціал.

Створити тур до Нижньодністровського парку, описати детальну програму, розробити технологічну карту, маршрут та розрахунок вартості туру.

За результатами виконаної роботи сформулювати шляхи покращення організації у після воєнні умови та просування туру в Нижньодністровський парк.

Одержані результати можуть бути використані в практичній діяльності суб'єктів туристичного бізнесу.

Рік захисту роботи 2023.

THE SUMMARY

for bachelor's qualification work

The work contains 81 pages, 4 tables, 6 figures, a list of references of 25 titles.

The purpose of the work is accurate analysis of the impact of the war on the Nyznodnistrovskyi national natural park, creation of a tour and further promotion of tourism on its territory.

Sources of information on Nyznodnistrovskyi national nature park are the object of analysis, generalizations and research.

The task of the work is analyze, group information, statistics, explore the tourism potential of the park and the impact of the war on him.

Study the prerequisites for tourism development in the Nyznodnistrovskyi national nature park and explore the tourism potential.

Create a tour to the Nyznodnistrovskyi national nature park, describe a detailed program, develop a technological map of the route and calculate the cost of the tour.

Based on the results of the work done, formulate ways to improve the organization, post-war conditions and promotion of the tour to the park.

The results obtained can be used in the practical activities of tourism business entities.

Year of work protection 2023.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1	
Загальні відомості про Нижньодністровський національний природний парк.....	10
1.1 Загальна характеристика Нижньодністровського національного природного парку.....	9
1.2 Рекреаційно-туристський потенціал Нижньодністровського національного природного парку.....	16
1.3 Динаміка туристичного потоку Одеської області.....	21
Висновки до 1 розділу.....	24
РОЗДІЛ 2	
Нижньодністровський парк в умовах війни та післявоєнні дії щодо покращення умов існування парку.....	26
2.1 Нижньодністровський національний природний парк до початку війни.....	26
2.2 Вплив війни на Нижньодністровський національний природний парк.....	30
2.3 Подальші плани щодо відновлення та покращення екосистеми парку після війни.....	35
Висновки до 2 розділу.....	40
РОЗДІЛ 3	
Створення та подальше просування туру до Нижньодністровського національного природного парку.....	42
3.1 Створення та опис туру в Нижньодністровський національний природний парк.....	42
3.2 Організація ночівлі та харчування під час туру.....	48
3.3 Розрахунок вартості туру та методи його просування.....	52
Висновки до 3 розділу.....	56
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	64

ВСТУП

Актуальність теми. Природні парки завжди привертають увагу туристів, які хочуть відпочити від повсякденних справ та міської метушні, просто дивлячись на красу природи та місцевих мешканців, відкинувши свої проблеми в сторону. Нижньодністровський парк є безумовно одним з тих парків де людина взаємодіє з природою і вони доповнюють один одного, вистроюючи взаємоіснування на одній території, але багато чого і руйнується людськими руками, а саме війною, яка йде прямо зараз на території нашої країни.

Проблема з збереженням видів птахів та безпечного існування інших видів під час війни є досить актуальною в сьогоднішніх реаліях.

Метою роботи є вивчення впливу війни на туристсько-рекреаційні ресурси та аналіз поставлених проблем, створення туру до Нижньодністровського парку.

Мета роботи зумовила вирішення взаємопов'язаних завдань, а саме:

1. охарактеризувати Нижньодністровський національний природний парк;
2. визначити особливості розвитку парку та туристичну динаміку всього регіону;
3. проаналізувати та охарактеризувати вплив військових дій на Нижньодністровський національний природний парк;
4. створити тур до Нижньодністровського національного природного парку,
5. описати заклади розміщення та харчування під час туру,
6. розробити технологічну карту, маршрут та розрахунок вартості туру.

Об'єктом даної роботи є вплив війни та подальші дії, щодо покращення умов Нижньодністровського національного природного парку.

Предметом кваліфікаційної роботи бакалавра є післявоєнний розвиток Нижньодністровського національного природного парку.

Для досягнення поставленої в роботі мети було використано такі методи дослідження: абстрактно-логічний, діалектичний, монографічний, математико-статистичний, порівняльний аналіз, інституційний підхід, системний підхід.

Наукова новизна одержаних результатів роботи полягає у вирішенні комплексних проблем, пов'язаних з удосконаленням фундаментальних науково - теоретичних і прикладних засад та обґрунтуванні практичних рекомендацій з покращення умов існування та залучення туристичних потоків в Одеську область.

Практичне значення отриманих результатів полягає у застосуванні результатів дослідження у практичній діяльності підприємств сфери туризму щодо удосконалення та створення турів до Нижньодністровського національного природного парку.

Інформаційну базу дослідження становили офіційна сторінка Нижньодністровського національного парку в соціальній мережі Facebook. А також наукові праці за проблематикою дослідження, матеріали науково-практичних конференцій та семінарів, статистичні та аналітичні матеріали Державної служби статистики України та Маяківської ОТГ, результати особистих розрахунків та спостережень автора.

Основні положення та результати наукової роботи доповідались, обговорювались і отримали позитивну оцінку на XIX Всеукраїнській науковій Zoom-конференції студентів з розділу «Харчові технології», яка відбулася у Одеському національному технологічному університеті. За результатами дослідження надруковано наукову працю в матеріалах конференції: Сутовський А.В. "Вплив воєнних дій на екосистему Нижньодністровського національного

природного парку". Збірник матеріалів XIX Всеукраїнської наукової Zoom-конференції студентів з розділу «Харчові технології» / Міністерство освіти і науки України. Одеса: ОНТУ, 2023. (Додаток А).

Робота складається з вступу, 3 розділів, висновків. Містить 81 сторінку тексту, 6 рисунків, 4 таблиці. Список джерел включає 25 найменувань літератури.

РОЗДІЛ 1

Загальні відомості про Нижньодністровський національний природний парк

1.1 Загальна характеристика Нижньодністровського національного природного парку

Природний парк «Нижньодністровський» — розташований в Одеській області, біля села Маяки в пониззі річки Дністер та являється заповідником. Це молодий парк, створений у 2008 році Указом Президента України № 1033. Природний парк «Нижньодністровський» входить до десятки кращих національних природних парків України.

Площа національного природного парку «Нижньодністровський» становить 21311,1 га, у тому числі 3700 га (17,4%) — землі, надані йому в постійне користування та 17611,1 га — землі, включені до його складу без вилучення з користування. Таким чином, це дає можливість здійснювати традиційну господарську діяльність з дотриманням усіх загальних вимог охорони навколишнього середовища. Парк був створений на території, де спочатку були розвинені різні форми природного управління заплавою, зокрема рибальство та полювання [1].

У зв'язку з цим повсякденна робота працівників парку і служби охорони парку пов'язана з екологічною освітою та виявленням порушень заповідного

режиму, який тут встановили лише восени 2008 року. Найближчі населені пункти — Місто Біляївка та село Маяки Одеського району, де розташована адміністративна будівля № 2 національного природного парку «Нижньодністровський». Село Маяки розташоване на лівому березі річки Дністер, за 40 км від міста Одеси. Відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд» (1992 р.), природний парк Нижньодністровський, як і всі інші національні парки, поділяє територію на функціональні зони. На території парку в межах кожної зони встановлюються диференційовані режими щодо охорони, використання та відтворення його природних ресурсів. Парк розділений на чотири зони:

- заповідна зона;
- зона регульованої рекреації;
- зона стаціонарної рекреації;
- господарська зона.

Щоб детально побачити перелічені зони, приведено (рис. 1.1) Зонування ННПП.

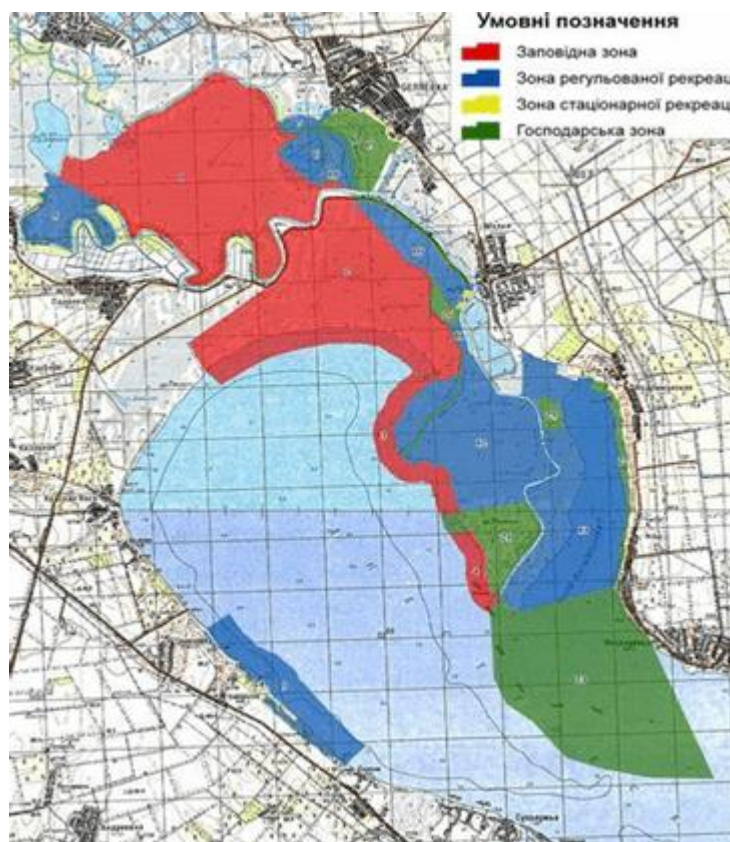

Рис. 1.1. Зонування ННПП

Як правило, до оголошення національного парку чи заповідника створюється один або кілька об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення. У результаті великий національний природний парк ефективно поглинає раніше створені природно-заповідні фонди. Проте здебільшого вони зберігають свій статус. До території національного природного парку «Нижньодністровський» входять такі об'єкти природно-заповідного фонду України: «Дністровські плавні» (заповідне урочище); «Лиманський» (ландшафтний заказник місцевого значення); Карагорська затока, яка до речі з 1965 року входить до складу рибного заповідника. Нижньодністровський національний природний парк має дві адміністративні будівлі: одна відноситься до міста Одеси, а інша знаходиться неподалік парку в селі Маяки Одеського району. Структура кампусу включає чотири кафедри та два наукових відділи і включає:

- науковий відділ;
- відділ державної охорони, збереження та відтворення екологічних систем;
- відділ екоосвіти та рекреації;
- господарський відділ;
- Маяцьке природоохоронне науково-дослідне відділення;
- Удобнянське природоохоронне науково-дослідне відділення.

Водні угіддя - є найбільшою цінністю парку. Парк розташований у межах водно-болотних угідь міжнародного значення: «Північна частина Дністровського лиману» та «Межиріччя Дністра-Турунчука», які є Рамсарськими угіддями. Території Дністра та Турунчука є унікальними за своїм статусом, заплавною системою озер парку, тому вчені приділяють особливу увагу вивченню впливу гідрологічних умов на флору, фауну та екосистему. На території парку зареєстровано понад 700 видів рослин, з них 28 рідкісних, занесених до Червоної книги України. Деякі види тварин і рослин також включено до Європейського Червоного списку та до Списку рідкісних видів Міжнародного союзу охорони природи. Тому Нижньодністровський національний природний парк є природним багатством Світової спадщини. Якщо заглибитись у тваринний світ національного природного парку «Нижньодністровський», то будете вражені різноманітністю його видів, адже на території парку зустрічаються: 90 видів молюсків, 554 види комах, риб — 67 видів, земноводних — 9 видів, плазунів — 6 видів, представників пташиного світу — 254 види, ссавців — 32 види (без рукокрилих). Парк включає частину двох водно-болотних угідь міжнародного значення «Дністровсько-Турунчукське межиріччя» та «Північ Дністровського лиману», які охороняються Рамсарською конвенцією. Тому територія парку має унікальне значення як невід’ємна частина водно-болотних угідь як місця гніздування,

линяння та зимівлі птахів, які мігрують між Євразією та Африкою. Завдяки унікальним природним умовам та охороні типових ландшафтів територія національного природного парку «Нижньодністровський» характеризується високим різноманіттям тваринного світу. Серед них до Червоної книги України занесено 9 видів риб, 20 видів комах, 2 види плазунів, 20 видів ссавців та 58 видів птахів. Кучерявий пелікан, малий баклан, казарка червоноголова, савка, орлан-білохвіст - ці види занесені до Європейського Червоного списку рослин і тварин, що знаходяться під загрозою зникнення не тільки в Україні, а й знаходяться під цією загрозою в усьому світі. У пониззі річки Дністер знаходиться найбільша в Азово-Чорноморському регіоні популяція лелек і веслоногих птахів. Наявність деяких гніздових видів у дельті Дністра перевищує 1% відповідної географічної популяції, що визначає особливу важливість цих біотопів. Тут гніздиться (максимальна чисельність) 3160 пар коровайки (7,0% географічної популяції), 5400 пар квака (3,6%), 1020 пар чаплі жовтої (1,6%), 8000 пар баклана великого (8,0%), 860 пар чепури великої (7,2%), 1026 пар чепури малої (1,6%), 420 пар чаплі рудої, понад 700 пар баклана малого. На території парку знаходиться одна з останніх в Україні природних популяцій рідкісного коловодного виду ссавців — норки європейської (*Mustela lutreola*), щодо якої опубліковано огляд стану популяції. На Нижньому Дністрі також проживає популяція крота, який копає собі шлях не тільки в межах парку, але і далі на південь, за межі свого основного ареалу, саме завдяки заплавним комплексам. Також на території природного парку мешкає стабільна локальна популяція шакала, яку до речі описав та опублікував статтю про цей вид відомий дослідник природи Нижнього Дністра Микола Роженко [2]. Традиційно з давніх-давен практикуються полювання й риболовля у регіоні Нижнього Дністра, які поширюються і на територію парку. Але служба, яка відповідає за охорону парку постійно контролює ситуацію пов'язану з його безпекою та безпечним існуванням тваринного світу і також досить часто конфіскує

знаряддя лову, зокрема й тенета, які використовують браконбери для лову риби, про що постійно інформують екологічну громадськість на своєму сайті та в соціальних мережах співробітники парку. Місцеві екологи та активісти також допомагають службі охорони парку виявляти випадки порушень заповідного режиму, у тому числі й група волонтерів, які активно співпрацюють з Парком. Судячи по звітам служби охорони Нижньодністровського національного природного парку мова йде про не один кілометр вилучених тенет.

Співробітники парку в останні два роки організували унікальну акцію: виявлені сітки не нищуються, а переробляються волонтерами на маскувальні сітки і переправляються українським бійцям, що воюють в зоні АТО. На сайті Парку відмічено, що «Громадські організації разом із співробітниками парку знайшли корисне застосування сіткам, що були вилучені на території парку. З них були виготовлені маскувальні сітки військових, які зараз рятують їм життя. За це окремо на урочистому заході з нагоди святкування Дня Незалежності подякували волонтери.»

У Нижньодністровському національному природному парку існує низка типових для заповідних територій України проблем, що пов'язані з використанням ділянок, які межують з населеними пунктами. Наприклад, в зоні регульованої рекреації Парку біля с. Маяки, Одеської області в період розбудови Парку було споруджено близько 50 дач. Попри це, Парк постійно працює над налагодженням співпраці з місцевими громадами, проводить з ними зустрічі, семінари, організує різноманітні екологічні акції, у тому числі й зі школярами, що сприяє налагодженню нормального співіснування природоохоронців і природокористувачів, зростанню екологічної свідомості населення, поширенню знань про безцінні куточки регіону, якими можна і варто пишатися. Особливо велику роль співробітники парку приділяють роботі з дітьми. Серед таких акцій: висадка дерев в населених пунктах, що входять в територію Нижньодністровського національного природного парку, участь у

проведенні творчих конкурсів та виставок, екологічні рейди та акції (наприклад «Чистий Дністер — запорука екологічної рівноваги регіону»). Разом з цим, доволі часто трапляються випадки неконтрольованих пожеж в плавнях, що знищує матеріальні цінності, створює загрозу для життя людей, тварин, негативно впливає на навколишнє природне середовище. Так, наприклад, 15 січня 2022 року о 13:00, вогонь, який спалахнув одночасно на двох ділянках парку, поміж 40-41км та 45-46 км вздовж автомобільної траси Одеса-Рені, блискавично поширився завдяки шквальному вітру. Полум'я швидко дісталось котеджного селища Ватер-Сіті, яке розташоване поблизу, затягло його димом і рушило до р. Турунчук. На місці пожежі працювали 7 підрозділів ДСНС та спільними зусиллями місцевих жителів і пожежників вогонь вдалося загасити тільки наступного дня близько 20:00. Площа пожежі склала близько 800 гектарів, а збитки становили 440 тис. грн. 21 січня 2022 року, в Нижньодністровському національному природному парку знову сталася пожежа, в результаті якої згорів очерет на відкритій території природоохоронного парку на орієнтовній площі 5 гектарів [3].

Нижньодністровський національний природний парк з 49 національних парків України за рейтингами ЗМІ входить у десятку найкращих національних парків. Тут справжній рай для любителів природи. Відділом екоосвіти та рекреації Нижньодністровського національного природного парку було розроблено та затверджено чотири екологічні маршрути: «Царство птахів», «Дністровська Амазонія», «Старий Турунчук», «Блискучий Ібіс» та одна екологічна стежка — «Острів Гонтаренко».

Туристичний маршрут «Царство птахів». Протяжність маршруту — близько 20 км. Водний маршрут на катері від села Маяки головним руслом Дністра, потім по руслу Глибокий Турунчук з виходом у Дністровський лиман. Зворотний шлях — через протоку «Кіляри» з виходом у Глибокий Турунчук, далі Дністром до села Маяки. Під час екскурсії відвідувачі побачать пеліканів,

лебедів, великих та малих бакланів, чапель, болотних крячок, а також зарості рідкісної рослини — плавуна щитолистого, і найбільшу в Європі плантацію глечика жовтого [4].

Туристичний маршрут «Дністровська Амазонія». Довжина маршруту від міста Біляївка — 8 км, від села Маяки — 20 км. Цей річковий маршрут пролягає основним руслом Дністра, руслом річки Турунчук та мальовничою протокою «Амазонка» через заплавний ліс. Є також і чимало проблем в самому парку пов'язаних з несвоєчасним спусканням води, що призвело до загибелі деяких видів іхтіофауни, а саме осетрових, декілька видів таких як: чехонь та рибець.

Хочемо відзначити, що фахівцям, які працюють в зоні природного парку допомагають також Одеські університети відправляючи студентів спеціальності: геологія, географія, зоологія та багато інших, це дає змогу випробувати свою майбутню професію на практиці та застосувати всі отриманні знання з курсу пройденого матеріалу. Навіть учні села Маяки займаються там науково-дослідницькою роботою, і це на мою думку дуже добре, тому що учні з самого рання набувають свідомого ставлення як до тварин, так і природи в цілому.

1.2 Рекреаційно-туристський потенціал Нижньодністровського національного природного парку

Також хочеться наголосити на рекреаційних ресурсах даної природної зони, їх тут вистачає для подальшого розвитку зеленого туризму та залучення туристів на відновлення своїх фізичних потреб. Унікальність цієї екосистеми полягає в комфортному існування тварин на відкритій місцевості, які точно не залишать відвідувачів байдужими. Стосовно туризму то в цій зоні найбільш розвиненим є пішохідний туризм. Говорячи про лікувальні грязі та мінеральні води, слід

відмітити, що в Нижньодністровського національного природного парку їх немає, але розвинутий пізнавальний, освітницький та зелений туризм та є туристичні маршрути для охочих спостерігати за рідкісними видами птахів, рослин та тваринним світом. З рекреаційних ресурсів ще можна виділити унікальність ландшафту Нижньодністровського національного природного парку, який всіяний безліччю островами та звивистому рукавами річок, лісовою зоною, пісочними кар'єрами [5].

Географічне положення одне з найбільш важливих в переліку туристсько-рекреаційних ресурсів, саме географічне положення першочергово привертає увагу туристів, ось як наприклад Західна України з своїми базами відпочинку для літніх та зимових розваг в славнозвісних горах Карпатах, так само й Одеська область славиться Чорним морем, красою своїх ландшафтів та численними рукавами річок, і Нижньодністровський національний природний парк розташований дуже вдало для того, щоб туристи зацікавились відновленням своїх сил саме на його території разом співіснуючи в гармонії з тваринним та рослинним світом парку [6].

Туристичний потенціал Нижньодністровського парку полягає у можливості відвідування природних атракцій, таких як заплавні озера, стариці, лимани, плавуні, розвинена мережа природних та штучних водойм є ареалом існування для близько 1500 видів флори і фауни. Ще одним важливим і рідкісним ландшафтом на території парку є залишки степових біоценозів на надзаплавних терасах річки та Дністровського лиману.

Нижньодністровський парк розташований на території Одеської області в Україні. Парк є важливим екологічним резерватом, місцем для досліджень та збереження біорізноманіття.

Керівництво Нижньодністровського національного природного парку сприяє активному розвитку екологічного туризму на території парку, вони розробили та затвердили 6 екологічних маршрутів, які пролягають саме біля

рідкісних птахів та тварин, які миттєво привертають увагу туристів, і складають від 7 до 58 км довжини та ще 1 одна екологічна стежка.

Нижче в таблиці 1.1 "Екологічні маршрути" наведено назви вже існуючих екологічний стежок Нижньодністровського національного природного парку.

Таблиця 1.1

Екологічні маршрути

№	Назва	Тип маршруту	Протяжність та тривалість	Атракції
1	Царство птахів	Піший, водний	Близько 20 км 3-5 години	1.Село Маяки 2.Зустріч із Дністром 3. Протока Суровцева 4.Дністровський лиман 5.Єрик Кіляри
2	Старий Турунчук	Водний	Близько 7 км 2-4 години	1.Село Маяки 2.Зустріч з Дністром 3.Екостежка "Острів Гонтаренко" 4.Старий Турунчук 5.Олександрівський єрик
3	Блискучий Ібіс	піший, велосипедний, автомобільний	10 км 3-4 години	1.Інформаційно-туристичний центр Нижньодністровського національного природного парку 2.Історія села Маяки 3.Човнова станція "Головбуд" - приклади негативного втручання людини в природу. 4.Рухаючись по маршруту знайомство екскурсантів з рідкісними та типовими видами

				птахів, які мешкають на території Нижньодністровського національного природного парку. 5. Відпочинок на запинці "Аристократи неба".
4	Дністровська Амазонія	Водний	20 км від села Маяки, 8 км від міста Біляївки	З села Маяки 1.Село Маяки 2.Зустріч з Дністром 3.Станція Дністер 4.Біле озеро 5.Протока Амазонка 6.Річка Турунчук З міста Біляївки 1.Біле озеро 2.Протока "Амазонка" 3.Річка Турунчук
5	Стежкою діда Євсея	5 км 3-5 години	Піший	1.Краєвиди Дністровського лиману 2.Лісові озера діда Євсея 3.Поселення птахів 4.Західний берег Дністровського лиману
6	Тудорово	58 км 6-9 годин	Водний	1.Озеро біле 2.Широка протока 3.Озеро Тудорово 4.Потратев єрик 5.Село Тудорово 6.Мисливська хатина 7.Річка Дністер вододіл двох держав (Україна-Республіка Молдова)

Також з туристсько-рекреаційного потенціалу можна виділити катання на

велосипеді, риболовлю, спостереження за рідкісними видами птахів, купання в спеціально ідведених для цього місцях та пішохідні прогулянки [7].

На території Нижньодністроського парку є поклади торфу, які також відіграють чи не найважливішу роль в його існуванні, тому що саме торф є природним добривом, завдяки якому ґрунт стає більш родючим та придатним до існування вразливих рослин. Саме тому територія парку налічує кілька сотень рослин з, яких 28 є рідкісними, тому цей надзвичайно цінний ресурс також відноситься до туристсько-рекреаційних ресурсів парку [8].

Природні ресурси Нижньодністроського парку дуже різноманітні і включають у себе:

Рослинні ресурси: Парк налічує більше 800 видів рослин, включаючи рідкісні та ендемічні види. Тут можна знайти лісові масиви, степові угруповання, луки, дельту Дністра із мокрих земель та багато інших типів природних середовищ.

Тваринні ресурси: У парку мешкають численні види тварин, серед яких важливі з міжнародної точки зору, такі як черепаха зелена, чорний гриф, пелікан рожевий, білий лебідь і багато інших. Є також численні види риб, які населяють річку Дністер.

Водні ресурси: Нижньодністроський парк має велике значення для збереження природних водних ресурсів. Річка Дністер є важливим водним шляхом та джерелом прісної води для регіону. Тут також знаходяться лимани та інші водні екосистеми.

Мінеральні ресурси: На території парку є деякі мінеральні ресурси, такі як вапняк і глина. Проте, через статус заповідника, експлуатація цих ресурсів заборонена з метою збереження природи.

Ландшафтні ресурси: Парк має великий ландшафтний потенціал. Тут поєднуються різноманітні природні елементи, такі як дельта річки Дністер, степові райони, лісові масиви та гірські області. Це створює унікальні пейзажі і

сприяє розвитку екотуризму.

Історико- культурні також відносяться до рекреаційних ресурсів парку, так як Нижньодністровський національний природний парк знаходиться на півночі Бессарабії і вбирають в себе: культурні, історичні, археологічні, архітектурні пам'ятки, етнографічні особливості території та фольклор [9].

До соціально-економічних ресурсів парку входить: географічне положення, транспортна доступність території, а також сучасна та перспективна територіальна організація господарства.

Насамперед соціально-економічні чинники першочергово пов'язані з економічним станом регіону, в випадку постійного фінансування та інвестицій в розвиток парку, туристсько-рекреаційні ресурси завжди будуть приносити кошти в бюджет держави[10].

Говорячи про туристсько-рекреаційний потенціал слід також відмітити культуру даного регіону, а саме Бессарабську, безліч видів страв, їхній національний одяг, побут та культурні надбання. Саме збереження етнографічних ресурсів дає можливість для розвитку певних сфер туризму, таких як: гастрономічний, еногастрономічний та культурно-пізнавальний, і поєднання всіх перелічених ресурсів та вкладення коштів в їх розвиток дасть змогу зароблять простим селянам, що значно знизить рівень безробіття та займе велику кількість населення даного регіону, тобто людські ресурси також можна вважати до туристсько-рекреаційній, тому що саме люди створюють комфорт для туристів.

Збереження природних ресурсів Нижньодністровського парку є важливим завданням для збереження біорізноманіття регіону та забезпечення екологічно збалансованого розвитку. Парк працює над здійсненням контролю за забрудненням, регулюванням туристичного потоку та освітніми заходами для підвищення свідомості про природне середовище.

Після розглянутих ресурсів, які налічує Нижньодністровський національний

природний парк можемо запевнитися, що туристсько-рекреаційний потенціал неймовірно багатий та парк має широкі спектри розвитку в різних сферах туризму [11].

Але крім позитивних аспектів, які були перераховані вище, на жаль є і негативна сторона, наприклад незаконна забудова території Нижньодністровського національного природного парку, яка веде за собою знищення природного багатства та зменшення біорізноманіття. За весь період існування парку спорудили приблизно 50 дач, хоча нічого окрім декількох хатинок для човнів не повинно було будуватися в межах екосистеми. І хоч постійно іде боротьба з незаконним будівництвом на території парку, але не все так просто на перший погляд, тому що це є доволі складним процесом, який законодавча влада повинна прискіпати, але на жаль поки що всі незаконні будівлі вважаються, тобто 50 дач вважаються по документах хатинками для човнів [12].

Саме цю проблему потрібно завжди ставити на засіданнях місцевих депутатів та викоринити назавжди злочинну діяльність, яка присутня в нашій країні, і заважає розвитку туризму в цілому.

1.3. Динаміка туристичного потоку Одеської області

Одеська область в Україні є одним з популярних туристичних напрямків у країні, завдяки своїм унікальним природним і культурним ресурсам, а також чорноморським узбережжям. Одеська область приваблює як внутрішніх, так і зовнішніх туристів, а саме різноманітністю рекреаційних ресурсів та відносно недорогим відпочинком.

Одещина володіє кількома привабливими курортними місцями на узбережжі Чорного моря. Одеса, як головне місто області, привертає туристів своїм величним морським фасадом, жвавою набережною, пляжами та багатими культурними подіями. Тут можна насолодитися купанням, розслабитися на

пляжі, відвідати морський акваріум, вирушити на екскурсію до знаменитої Одеської Опери та відвідати багато цікавих музеїв та галерей.

Поза Одесою, є ще кілька курортних міст та селищ на узбережжі, таких як Южне, Затока, Чорноморськ та інші, які пропонують хороші умови для відпочинку на пляжі, активного відпочинку на воді та різноманітних розваг. Велика кількість готелів, санаторіїв, баз відпочинку та приватних гостьових будинків забезпечують комфортне проживання для відвідувачів.

Одеська область також славиться своїми історичними та культурними пам'ятками. У місті Білгород-Дністровський розташований старовинний Білгородський фортеця, яка є однією з найбільших та найкрасивіших фортець в Україні. В Одеській області також знаходяться історичні замки, палаці та музеї, які розповідають про багату історію регіону.

Крім того, Одеська область має багато природних заповідників та парків, де можна насолодитися природними краєвидами, піших туристичних маршрутів та активного відпочинку. Наприклад, Нижнедністровський національний природний парк пропонує можливості для екологічного туризму та спостереження за рідкісними видами рослин і тварин.

Саме на Одещині постійно проводять різні фестивалі від гастрономічних до автомобільних, від еногастрономічних до морських фестивалів, і це завжди привертатиме увагу туристів з різних куточків України та навіть сусідніх країн. Також Одеська область має декілька популярних туристичних місць, таких як Одеса, Білгород-Дністровський, Нижньодністровський національний природний парк, Овідіополь та інші. Ці місця приваблюють туристів своєю архітектурою, історією, пляжами, курортами, культурними подіями та фестивалями, а також природними атракціями [13].

Пандемія Covid-19 сильно вдарила по туризмі не тільки в Україні, а також в багатьох інших країнах світу, але тим не менш почав стрімко розвиватися внутрішній туризм через закриті кордони. Саме з тих часів почалося зниження

зовнішніх туристичних потоків та в якоїсь мірі збільшення внутрішніх. Значно знизилась кількість іноземних туристів, які хочуть відвідати Україну, через анексію Криму та проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях, але хоч і не великі потоки внутрішніх та зовнішніх туристів прибували на відпочинок в Одеську область загалом та приносили прибуток в економіку країни то після 24 лютого 2022 року значно знизився туристичний потік як зовнішніх так і внутрішніх туристів, що суттєво вдарило по економіці нашої країни та поставило перед важким випробуванням туристичні фірми та агенції всієї країни, спонукаючи на створення нових продуктів задля подальшої можливості розвивати свій бізнес та розвивати український туризм в цілому.

Значний спад також зафіксований і на Одещині. Так за перші три місяці поточного року закладами розміщенні цього регіону сплачено податків на 37% менше (15 млн 239 тис. грн) ніж торік за аналогічний період (24 млн 195 тис. грн). В порівнянні з 2021 роком податкові надходження від тургалузі в цьому курортному регіоні впали на 92%, данна статистика взята з офіційного сайту ДАРТ та представлена в таблиці 1.3(Аналіз динаміки податкових надходжень за 2021-2023 роки), для порівняння з іншими областями України.

Таблиця 1.2

Аналіз динаміки надходжень за 2021-2023 роки

Податки млн.грн.	2021	2022	2023
Закарпатська	11,5	14,6	16,8
Івано-Франківська	33,7	33,4	30,2
м. Київ	125,1	107,6	57,0
Львівська	37,9	52,1	60,4
Миколаївська	6,0	6,0	2,0
Одеська	191,5	24,2	15,2

Херсонська	6,8	7,0	0,2
Чернівецька	2,6	2,6	5,2

Із вищезазначеного в таблиці 1.3 (Аналіз динаміки податкових надходжень за 2021-2023 роки), робимо висновок, що всі області України зазнали значного спаду туристичного потоку в період з 2021-23 роки, крім Закарпатської. Аналізуючи таким чином туристичні потоки, порівнюючи їх з іншими областями можна зробити висновок, що Одеська область має значну перевагу за 2021 рік, саме тому після завершення військових дій, місцевому уряду потрібно якомога швидше покращити туристичну інфраструктуру для подальшого прийому туристів як внутрішніх так і зовнішніх [14].

На зниження туристичних потоків в Одеській області вплинуло знищення російськими ракетами курортних селищ, і через близькість до моря більшість навіть українських туристів обмужуються відвідуваннями пляжів, через небезпеку обстрілу, або підриву на міні, які встановили на початку повномаштабного вторгнення задля неможливості висадки десанту загарбників, саме тому поки тривають воєнні дії не слід надіятись на підвищення коефіцієнту туристичних потоків в Одеській області.

Висновки до 1 розділу

Нижньодністровський національний природний парк є одним з найбільших природно-заповідних комплексів в Україні і розташований на південному заході Одеської області. Цей парк охороняє унікальні екосистеми Дністровського лиману, річки Дністер та прибережних акваторій Чорного моря.

У парку зустрічаються різноманітні види рослин і тварин, серед яких є численні види рослин, риби, птахи та ссавці. Велика біорізноманітність цього регіону привертає увагу дослідників природи та екотуристів.

Парк пропонує різні види активного відпочинку та екскурсій. Існують спеціально обладнані пішохідні маршрути, які дають змогу відвідати різні природні зони парку, включаючи лимани, ліси, зарості кам'янистої рослинності та прибережні зони.

Туристи можуть також відправитися на човні або катамаранах на річку Дністер, де вони зможуть насолодитися панорамними видами та спостерігати за життям річкових екосистем.

Парк також пропонує екологічні та освітні програми для відвідувачів, які надають знання про природу та значення її збереження. Такі програми можуть включати екскурсії з гідами, навчальні семінари та практичні заняття з екології.

Нижньодністровський національний природний парк є важливим природним резерватом, який відіграє важливу роль у збереженні природних ландшафтів та біорізноманітності регіону.

Парк має досить різноманітні туристсько-рекреаційні ресурси, які будуть сприяти подальшому розвитку туризму в Одеській області. З головних ресурсів парку, можна виділити: рослинні, тваринні, ландшафтні та культурно-історичні.

Загалом, Одеська область пропонує різноманітні можливості для туристів, незалежно від їхніх інтересів. Чи це відпочинок на пляжі, оглядові екскурсії по історичних місцях, культурні заходи або активний відпочинок у природному середовищі, ви знайдете багато цікавого в Одеській області.

РОЗДІЛ 2

Нижньодністровський національний природний парк в умовах війни та післявоєнні дії щодо покращення умов існування парку

2.1. Нижньодністровський національний природний парк до початку війни

Національний природний парк "Нижньодністровський" займається рядом діяльності, спрямованих на збереження та охорону природи, дослідження екосистем та просвіту громадськості.

Збереження біорізноманіття є головною метою Нижньодністровського національного природного парку. Парк здійснює заходи для збереження та відновлення різноманітних видів рослин і тварин, які є характерними для цього регіону. Це включає моніторинг стану природних популяцій, впровадження заходів з охорони та відновлення природних середовищ.

Основним завданням Нижньодністровського національного природного парку є збереження та охорона природних екосистем, біологічного різноманіття та культурно-історичної спадщини регіону. Парк є важливим місцем для багатьох видів рослин і тварин, зокрема для птахів, риб і різноманітних водних організмів.

До початку війни Нижньодністровський національний природний парк здійснював моніторинг стану природних екосистем, виявляв загрози та розробляв заходи з їх запобігання. Проводив постійне спостереження за незаконним полюванням, вирубкою лісів та іншими порушеннями правил охорони природи.

Також проводив наукові дослідження. Парк постійно проводить наукові дослідження щодо фауни, флори, геології та інших аспектів природного середовища регіону. Ці дослідження сприяють кращому розумінню та охороні унікальних екосистем парку. Освітню та екоосвітню діяльність також постійно

проводяться в Нижньодністровському національному природному парку, як до повномасштабного вторгнення так і після його початку. Парк проводить різноманітні освітні заходи, такі як екскурсії, лекції, тренінги та семінари, спрямовані на підвищення екологічної свідомості серед відвідувачів та місцевого населення. Це сприяє формуванню поваги до природи та її раціонального використання.

Екологічна освіта та просвіта. Парк активно працює над підвищенням екологічної свідомості серед місцевого населення та відвідувачів спрямовані на популяризацію природи, проблем екології та необхідності її збереження.

Постійно займався розробкою нових стратегій для розвитку екологічного туризму задля покращення умов існування мешканців парку та туристів, які його відвідують. Парк пропонує можливості для екотуризму та відпочинку на природі. Відвідувачі можуть брати участь у походах, катанні на човнах, спостереженні за дикими тваринами та багатьох інших активностях, що дозволяють насолоджуватися природними красотами парку [15].

Також завжди проводилися різноманітні акції такі як "очистимо планету від сміття", в програму якої входило залучення кадетських класів міста Маяки до прибирання території парку поблизу траси Одеса-Рені (рис. 2.1) Очистимо планету.

Змагання на збір сміття не тільки сприяли очищенню природи, але й виховували учнів у дусі бережливого ставлення до навколишнього середовища. Подяка працівників Парку є заслуженою визнанням зусиль учнів. Чудово, що після змагань учасників нагородили пам'ятними подарунками. Такі невеликі винагороди допомагають зміцнити почуття досягнення та підтримують мотивацію.

Чарівна подорож мальовничими місцями по водному маршруту "Дністровська Амазонія" звучить дуже захоплююче.

Історія Дністра має багато цікавих моментів, і відвідання Білого озера

надало учням можливість побачити чудові краєвиди. Зустріч з пернатими мешканцями Парку була, безсумнівно, захоплюючою, а відпочинок на острові у протоці Широкий, напевно, став гарною нагородою після активного дня (рис.2.2) Нагорода після прибирання сміття.

Такі заходи сприяють пізнавальному та екологічному розвитку учнів, а також формують в них ціннісні орієнтації стосовно природи та її охорони. Діти мають нагоду не лише навчатися, але й насолоджуватися природою та відкривати для себе нові чудові місця.

Зазначена діяльність спрямована на збереження і використання природних ресурсів парку з метою забезпечення їх довгострокового збереження та сталого розвитку.

Рис. 2.1. Очистимо планету

Рис. 2.2. Нагорода після прибирання сміття

Зрозуміло, що після повномасштабного вторгнення російські війська почали війну не тільки з українським народом, але й з екосистемою всієї країни, саме тому перед керівництвом парку постало найголовніше завдання в збереженні його екосистеми загалом, отже і діяльність парку змінилась відкинувши всі інші завдання на другий план, тому що без аналізів всіх факторів ризику та чітко розробленого плану щодо збереження екосистеми Нижньодністровського національного парку в умовах війни не вдасться зберегти нічого від нещадної руки ворога.

Велика відповідальність за тварин завжди була і буде пріоритетом для парку, і якщо до війни керівництво робило все задля покращення умов існування тварин та їх популяції в пониззі Дністра, то сьогоднішні реалії несуть за собою загибель тварин та постійну міграцію.

2.2. Вплив війни на Нижньодністровський національний природний парк

Стосовно впливу війни, то природничий парк, як і будь яка природнича ділянка страждає від неї, наразі через війну екосистема національного парку є під загрозою, тому що спочатку війни зафіксовано безліч випадків екоциду, таких як підриви складів паливно-мастильних матеріалів, авіаудари по підприємствам, які використовують небезпечні хімічні речовини у виробництві, пошкодження та руйнування очисних споруд і вилив стоків у водойми, а також пошкодження ґрунтового покриття, горіння лісів як зазначено вище, тому що під час воєнних дій загроза спалаху національного парку в рази більша, ніж в мирний час.

Горіння лісів є чи не найбільшою проблемою під час війни, особливо в літній період, коли суха трава може спалахнути навіть від прямого потрапляння сонячних променів, не говорячи вже про часте ракетне влучання в об'єкти поблизу парку, яке може спричинити масштабне займання і спричинити загибель тварин, які знайшли притулок в Нижньодністровському національному природному парку [16].

Вважаємо, що одним з головних ризиків, які постають перед природохоронними органами даного парку, і в випадку ситуації з займанням, потрібно бути готовим швидко затушити багаття, але нажаль в умовах війни це не можливо зробити швидко, все рівно при такому повороті подій пожежа встигне захопити певну територію. Але значно менший ризик буде в період, коли не відбувається вегетаційний період у рослин, тоді ймовірна пожежа нанесе незначної шкоди екосистемі парку, враховуючи той фактор, що він є степовим.

Опираючись на той факт, що парк знаходиться в дельті Дністра, яка входить в перелік водно-болотних угідь міжнародного значення то пожежа в посушливий період нанесе серйозної шкоди рослинності, і такі пожежі

тривають як правило не один місяць, через вміст в болотах торфу, який спричиняє викиди шкідливих речовин та вуглецю, що в свою чергу пагубно відображається на парку [17].

Також не можу сказати про Чорнобильську атомну станцію, яка в свій час нанесла немалої шкоди екосистемі України, і здавалось би, що ці страшні часи вже позаду, але не так все добре, як би хотілося, тому що минулого року загарбники знову створили нові випадки екоциду спровокувавши пожежу в Рудому лісі, який зберігає в собі залишки осаду графіту, дуже шкідливого елементу 4-го енергоблоку, і спровокована пожежа знову розносила всі наслідки вибуху протягом місяця, всі шкідливі речовини випадали також з дощем, який ніс їх в собі, тому парк в умовах війни постійно є в небезпеці, так чи інакше зазнаючи шкоди від неї.

В Україні знаходиться понад 20 тисяч промислових об'єктів і кілька тисяч складів на, яких зберігаються високотоксичні відходи, і часто саме вони стають мішенню для агресора. Війна не лише завдає шкоди людським життям, будинкам, а й безжально отруює нашу країну забруднюючи повітря, воду та чорноземи. Влучання ракет в нафтобази та нафтопереробні підприємства спричиняє масове забруднення повітря та в подальшому потрапляння всіх токсичних речовин в екосистему України, і Нижньодністровський національний природний парк не є в цьому випадку виключенням. За підрахунками екологів, під час горіння нафти (пожежі на нафтобазі з кількома резервуарами) виділяється приблизно стільки ж атмосферного забруднення, скільки виробляє весь транспорт м. Києва за місяць. Кількість випадків потенційної шкоди довікілью спричинені російською агресією на території Одеської області налічує шістнадцять випадків [18].

Війна негативно впливає на тваринний світ загалом, багато тварин відчуваючи небезпеку, або ж чуючи вибухи біля природного парку можуть в цілях своєї безпеки емігрувати в більш безпечні для них місця, а так як

Нижньодністровський національний природний парк знаходиться на відкритій місцевості, то цей поворот подій є реалістичним, також багато тварин під час міграції можуть просто загинути від непередбачуваних обставин, наприклад рук людей, які в нашій країні, нажаль, не всі є добропорядні, та і загалом без тварин природничий парк уже ним не буде, тому потрібно якнайшвидше приймати рішення, щоб запобігти такому розвитку подій, як міграція. Весною 2022 року розпочалося російське вторгнення в Україну, і це порушило пташине гніздування, всі ми знаємо, що птахи, як і більшість інших тварин відчують небезпеку навіть, якщо вона далеко, саме тому птахи почали відлітати і шукати собі більш безпечні місця для гніздування, що в першу чергу впливає на фауну природничого парку на Одещині, тому навіть, якщо зона бойових дій далеко, то все рівно ракети загарбників можуть влучати в абсолютно будь-які об'єкти і зона Нижньодністровського національного природного парку не є в цьому випадку виключенням, а це в свою чергу провокує тварин на вимушену міграцію подалі від небезпеки, і це є великою проблемою для птахів всієї східної частини Європи. На території Нижньодністровського національного природного парку окрім звичайних тварин проживають також тварини, які внесені до реєстру Червоної книги, рослини також відчують на собі вплив війни, і він для них набагато важчий, аніж для тварин, тому що на відмінну від тварини рослина не може змінити середовище на більш безпечне.

Більшість птахів у цей час виводять своє потомство, тому їм потрібен спокій. Також із квітня по червень відбувається отелення лосів, а бойові дії ставлять під загрозу успішність цього процесу.

Після вищенаписаного неможливо сказати, що воєнні дії ніяк не торкнулися Нижньодністровського національного природного парку, але прямих бойових дій на території Одещини завдяки нашим захисникам немає, це скоріш хаотичні постріли окупантів, які можуть призвести до негативних наслідків, але ніяк не можна забувати про те, що недалеко від зони парку знаходиться

окуповане Придністров'я з якого в будь-який момент можуть також наступати вороги, і це призведе до найгірших наслідків в історії парку, але шанс такого сюжетного повороту нажаль ніхто передбачити не може.

Під загрозою знищення перебувають близько 200 територій Смарагдової мережі площею 2,9 млн га.

Смарагдова мережа — це мережа природоохоронних територій, створена задля збереження видів та оселищ, які потребують охорони на загальноєвропейському рівні, але розташовані в країнах, які не є членами ЄС. Усе це середовища існування для тисяч видів рослин і тварин. Ці території мають важливу роль для захисту біорізноманіття та збереження клімату. Ареали деяких рідкісних і ендемічних видів і оселищ опинилися в зоні активних бойових дій, що загрожує їхньому існуванню, до цієї мережі відноситься і Нижньодністровський природний парк. Але не зважаючи на воєнні дії Нижньодністровський парк на Одещині переживає менш скрутну ситуацію ніж її сусід на Херсонщині, Луганщині, Донеччині та інших областях.

Обстріли об'єктів промисловості та інфраструктури призводять до пожеж, які спричиняють додаткове забруднення повітря, ґрунту та води. Продукти горіння, які потрапляють, у повітря складаються з токсичних газів і твердих частинок. На цих об'єктах також буде значне забруднення ґрунту та води. Там, де були проведені заходи з гасіння пожежі, забруднення можуть включати залишки протипожежної піни. Зараз під загрозою великих пожеж залишаються значні території південної та східної України, й з наближенням літа ця загроза зростає, тому кожен російський обстріл несе велику загрозу для Нижньодністровського національного природного парку [19].

Кожен снаряд - це металева оболонка наповнена хімічними реактивами, будь який вибух боєприпасу - це хімічна реакція, всі речовини, які реагували вони, потраплять в атмосферу і випадуть з першим дощем.

Ризики, пов'язані з пошкодженням комунікацій, підприємств та інших

об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, мають особливе значення, адже в умовах відсутності контролю й можливостей ліквідації негативних наслідків ці явища потенційно збільшують масштаби негативного впливу.

Коли війна закінчиться, пожинатимемо плоди військових дій — руйнування екосистем, забруднення ґрунту, втрату біорізноманіття та збільшення кількості шкідників у наших лісах. Крім того, для відновлення країни знадобляться величезні природні ресурси. Україна також ризикує не досягти встановлених кліматичних цілей, оскільки війна спричинила зміни клімату, а відновлення країни неминуче супроводжуватиметься величезними викидами парникових газів.

Екосистеми не можна розділити умовними кордонами просто намалювавши їх на карті, якщо руйнується природна рівновага в одній геолокації, це обов'язково відчує інша, це невидимий оку вплив з наслідками якого ще будемо жити довго та не тільки населення України, адже викиди шкідливих речовин в атмосферу переносяться та осідають навіть на територіях інших держав. Також немало важливим є збільшення браконьєрів під час такого важкого часу для всієї країни, і про це неодноразово інформували працівники парку у соціальних мережах [20].

Оскільки очікується сильне хімічне забруднення ґрунту та води, важливо підтримувати ефективну систему моніторингу навколишнього середовища після війни. Це дозволить задокументувати справжній масштаб шкоди навколишньому середовищу та вжити найефективніших заходів, щоб уникнути подальшої деградації та відновити екосистему до стану, безпечного як для людини, так і для дикої природи. Наразі велике значення має діяльність Міндовкілля, громадянського суспільства та екологічного комітету Верховної Ради, щоб уся шкода довкіллю була максимально зафіксована та у подальшому компенсована агресором. Не менш важливо, щоб план відновлення України

включав заходи з відновлення та збереження екосистем, а до планів із відбудови населених пунктів включати природоорієнтовані рішення та заходи з адаптації до зміни клімату.

Неподалік від Нижньодністровського національного природного парку знаходиться Кучурганське водосховище, яке простягається на кордоні з Придністров'ям і є важливим інфраструктурним об'єктом, а як відомо ціялими російських окупантів можуть бути взагалі будь-які об'єкти. Без виключення водосховища також є ціллю для них, і це може нести за собою дуже негативні наслідки.

Насамперед це екологічні проблеми. Велика кількість води, що вилилася з водосховища, може спричинити забруднення річок та навколишнього середовища. Це може мати негативний вплив на рослинний та тваринний світ, а також на водні ресурси. Але на радість поки не має ніяких проблем з водосховищами, що дозволяє безпечно проводити роботу, яка не них покладжена, але всерівно ризики пов'язані з атакою інфраструктурного об'єкта такого профілю не можна вилучати.

Ще немаловажливим можуть бути повені. Велика кількість води, що вилилася з водосховища, може призвести до повеней у навколишніх районах. Але на щастя іхтіофауна Нижньодністровського національного природного парку, хоч і перебуває в небезпечних через військові дії умовах та переглянувши соціальні мережі адміністрації парку розуміємо, що їхньому існуванню поки що нічого не загрожує.

В соціальних мережах представники парку зазначають, що «весняний паводок на Дністрі! ГЕСи скидають до 700куб.м/сек, рівень води по гідропосту у Маяках добігав 145 см. Плавні заповнюються, нерест відбувається, птахам добре, і звичайно, що це радісні новини при таких обставинах в країні».

2.3. Подальші плани щодо відновлення та покращення екосистеми парку

після війни

Відновлення екосистеми після війни може бути складним та тривалим процесом. Воєнні дії можуть завдати значних шкод екологічним системам, включаючи ліси, водні басейни, ґрунти та біорізноманіття. Для початку потрібно оцінити шкоду, яку нанесла війна Нижньодністровському природному парку, саме це допоможе визначити масштаб проблем та з'ясувати, які саме ресурси потрібно задіяти задля відновлення його екосистеми.

Також воєнні дії можуть спричинити забруднення водних джерел та пошкодження водних екосистем. Необхідно проводити регулярні моніторинги якості води, відновлювати пошкоджені річки та озера, а також вживати заходів для запобігання подальшому забрудненню.

Воєнні дії можуть призвести до розливу небезпечних речовин, таких як нафта, амуніція, хімічні речовини тощо. Важливо вжити заходів для очищення забруднених ділянок та запобігання подальшому забрудненню довкілля.

Захист біорізноманіття відіграє чи не найголовнішу роль в відновленні екосистеми після численних російських атак, які спричиняли так чи інакше забруднення екології, і спричиняли пожежі, під час яких деякі види рослин могли непоправно згинуть.

Вже більше року війни Україні допомагає євросоюз виділяючи кошти на певні різного роду потреби, саме тому найефективнішим способом відновлення екосистеми Нижньодністровського національного природного парку буде залучення міжнародних спеціалістів, які вже мають досвід з відновлення екосистем та зможуть професійно провести ефективний аналіз нанесеної шкоди довкіллю завдяки новітнім європейським технологіям.

Залучення місцевого населення, науковців, неурядових організацій та міжнародних спеціалістів є важливим елементом процесу відновлення екосистеми після воєнних дій. Вони можуть сприяти виявленню пріоритетів,

розробці та реалізації планів відновлення, а також забезпечити участь громадськості в цьому процесі.

Після скасування військового стану особливу увагу потрібно приділити розмінуванню великої кількості площі, так як Нижньодністровський національний природний парк знаходиться не подалік від кордону з окупованим Придністров'ям, і зволікання чи відтягування цього процесу в подальшому буде мати негативні наслідки для екосистеми даного регіону.

Військова діяльність може порушити природні процеси, такі як міграція тварин, їх загибель та розкладання органічного матеріалу. Це може мати далекосяжні наслідки для функціонування екосистеми.

Також потрібно приділити максимум зусиль для покращення умов існування флори та фауни разом з залученням державних коштів та прибутку, який в подальшому привнесе в економіку країни чи не малі кошти.

Наголошу, що вже весь світ знає про Україну та ситуацію в якій вона зараз знаходиться, а це означає тільки одне, що після перемоги дуже велика кількість людей захочуть відвідати нашу неймовірно красиву країну, з багатим туристсько-рекреаційним потенціалом.

Саме тому державі потрібно якомога швидше відновлювати, планувати та реалізувати подальші дії щодо модернізації природних та інфраструктурних об'єктів.

Створення туристично-рекреаційного простору та зон розвитку туризму та курортів є важливим кроком у формуванні і просуванні національного туристичного продукту. Розробка привабливих туристичних маршрутів, впровадження високоякісних послуг та інфраструктури, а також просування національного туристичного бренду допоможуть залучати більше відвідувачів.

Крім того, важливо встановити ефективну державну політику, що підтримує розвиток туристичної галузі. Це може включати створення сприятливих умов для підприємництва, інвестицій та розвитку інфраструктури,

а також забезпечення ефективного маркетингу та просування туристичної сфери.

Для створення конкурентоспроможного національного туристичного продукту також необхідно активно співпрацювати з міжнародними партнерами, розвивати туристичні мережі та підтримувати взаємодію між громадськістю, приватним сектором та державою.

Виконання цих заходів сприятиме розвитку туризму та курортів в Україні, залученню більшої кількості туристів і підвищенню їх задоволеності від подорожей по країні.

Досить важливо саме після військових дій приділити максимум уваги мешканцям Нижньодністровського національного природного парку, та задіяти всі можливі ресурси щодо збереження всіх підвидів, які так чи інакше постраждали від війни. До них можна віднести птахів, які через постійні обстріли та відчуття небезпеки були вимушені перервати своє гніздування та шукати прихистку в більш безпечному для цього місці.

Також немаловажливим є збереження іхтіофауни парку, так як через можливу небезпеку удару по водосховищам Одеської області, наприклад Кучурганському водосховищу, розташованому на кордоні з Придністров'ям, вище Нижньодністровського національного парку, яке в разі прориву буде мати багато негативних наслідків.

Насамперед це екологічні проблеми. Велика кількість води, що вилилася з водосховища, може спричинити забруднення річок та навколишнього середовища. Це може мати негативний вплив на рослинний та тваринний світ, а також на водні ресурси.

Ще немаловажливим можуть бути повені. Велика кількість води, що вилилася з водосховища, може призвести до повеней у навколишніх районах. Це може викликати затоплення будинків, доріг, сільськогосподарських угідь та інфраструктури, що в подальшому унеможливить комунікаційну складову та

відсутніх комфортних умов, задля збільшення туристичного потоку.

Саме тому потрібно, якомога швидше розробляти стратегію уникнення в подальшому таких катастрофічних наслідків, бо як відомо за наступні роки після війни може відбутися, що завгодно, і потрібно мати чітко розроблений план, щоб мінімізувати всі фактори ризику, які припадають на Одеську область, а саме Нижньодністровський національний природний парк.

Також важливо проводити моніторинг та оцінку стану довкілля з метою раннього виявлення будь-яких негативних змін та вжиття відповідних заходів у разі потреби.

Висадження нових дерев, кущів та рослин для відновлення природної рослинності. Розгляд можливості використання місцевих видів, які відповідають кліматичним та ґрунтовим умовам. Відновлення або будівництво нових стежок, тротуарів, містків та інших елементів інфраструктури парку. Розгляд можливості використання екологічних технологій та матеріалів. Видалення сміття, руйнувань та інших забруднень з озер, ставків або річок у парку. Здійснення заходів для покращення якості води та відновлення водних екосистем. Встановлення лавок, смітників, освітлення та інших елементів, які забезпечують комфорт і безпеку відвідувачів [21].

Для розвитку Нижньодністровського національного природного парку та туризму в цілому, виконавчій владі потрібно насамперед провести розслідування, щодо незаконного будівництва 50 дач на території екосистеми. В подальшому прісичення такого злочину буде сприяти гармонічному співіснуванню людей та природи, і туристичні потоки в рази збільшаться, щоб подивитися на красу Нижньодністровського парку та його мешканців, а не на берегову лінію всіяну дачами, які по суті не мали взагалі там будуватися, щоб не тривожити мешканці парку та не призводити до загибелі біорізноманіття в цілому. Все це потрібно зробити негайно для того, щоб не вганяти тварин в ще більший страх та не примушувати їх на міграцію.

Також немаловажливим є залучення рекламних спеціалістів та маркетологів, які будуть вести сайт та зроблять його трішки сучасним, задля залучення бажаючих, тому що саме зовнішній вигляд та якісна реклама слугують найкращим просуненням туризму в Нижньодністровському національному природному парку. Залучення місцевих жителів до роботи в туристичній галузі, тим паче в регіоні північної Бессарабії, де кожне село відображає їхню культуру, і це таким чином допоможе розвитку туризму та одночасно займе більшість населення даного регіону Одеської області. Всі залучені до роботи будуть сплачувати податки державі, і надходження від туристичних потоків також частично будуть надходити в державну казну, саме тому навіть з маленького можна почати велике, головне в майбутньому реалізувати всі можливі варіанти, щодо розвитку туризму в Нижньодністровському національному природному парку [22].

Отже самі ці питання потрібно висвітлювати всюди де це тільки можливо, задля майбутнього Нижньодністровського національного природного парку та головне нашої держави, яка сімісними зусиллями колись буде не тільки центром Європи, але і центром туризму, принаймі в Європі.

Висновки до 2 розділу

Робота керівництва Нижньодністровського національного природного парку завжди несла за собою охорону та захист біорізноманіття парку, а проводила різного роду лекції, семінари та акції, які допомагали громаді усвідомити вагомість природи та в подальшому бути екосвідомими.

Після вищенаписаного неможливо сказати, що військові дії ніяк не торкнулися Нижньодністровського національного природного парку, але прямих бойових дій на території Одещини завдяки нашим захисникам немає, це скоріш хаотичні постріли окупантів, які можуть призвести до негативних наслідків, але

ніяк не можна забувати про те, що недалеко від зони парку знаходиться окуповане Придністров'я з якого в будь-який момент можуть також наступати вороги, і це призведе до найгірших наслідків в історії парку, хоч шанс такого сюжетного повороту є малореалістичним.

Війна безсумнівно спричинила багато негативних наслідків для екосистеми Нижньодністровського національного природного парку, завдаючи ударів по інфраструктурним об'єктам, провокуючи спалахи лісів в зоні відчуження та лякаючи мешканців парку, які не звикли жити в умовах війни.

Досить важливо саме після військових дій приділити максимум уваги мешканцям Нижньодністровського національного природного парку, та задіяти всі можливі ресурси щодо збереження всіх підвидів, які так чи інакше постраждали від війни.

Відновлення екосистеми після війни вимагає широкого спектру заходів, включаючи очищення та відновлення забруднених ділянок, відновлення рослинності, захист та відновлення біорізноманіття, а також залучення громади та створення стійких механізмів управління природними ресурсами.

Наразі керівництво Нижньодністровського національного природного парку прикладає максимум зусиль для боротьби з незаконним будівництвом в межах парку, але нажаль всі спроби присікти це будівництво марні, саме тому потрібно постійно висвітлювати дане питання задля збереження екосистеми парку та справедливості для людей, бо так чи інакше туристам не буде на що подивитися окрім дач, які побудували незаконно.

Отже самі ці питання потрібно висвітлювати всюди де це тільки можливо, задля майбутнього Нижньодністровського національного природного парку та головне нашої держави, яка сімісними зусиллями колись буде не тільки центром Європи, але і центром туризму, принаймі в Європі.

РОЗДІЛ 3

Створення туру до Нижньодністровського національного природного парку

3.1. Створення та опис екскурсійного туру «Подорож до світу флори та фауни в умовах військового стану» до Нижньодністровського національного природного парку

Перед початком розробки маршруту необхідно визначити складність маршруту, тематику екскурсії, яка буде цікавою для туристів та інших моментів при проєктуванні маршруту, які представлено в таблиці 3.1.

Основні характеристики маршруту "Подорож до світу флори та фауни в умовах військового стану".

Таблиця 3.1

Характеристики маршруту: "Подорож до світу флори та фауни в умовах військового стану"

Назва екскурсійної програми	"Подорож до світу флори та фауни в умовах військового стану"
Тип маршруту	Кільцевий
Протяжність екскурсійного маршруту	24,9 км
Час відведений на один похід	від 2,5 до 4,5 годин

Кількість осіб	8
Тип екскурсій	Культурно-пізнавальний, спортивний
Вид екскурсії	Піша прогулянка, прогулянка на моторному човні
Обмеження на пішохідних ділянках	не палити багаття, не використовувати гучні прилади, не смітити
Кількість днів перебування	3 дня та 3 ночі
Кількість об'єктів маршруту	4

Основною складовою туристичного продукту є тур, який являє собою програму, в межах якої реалізується мета перебування людини поза межами місця постійного проживання, складена з урахуванням індивідуальних побажань, та комплекс заходів з реалізації цієї програми. Методика розробки туру включає такі етапи, як: вибір пунктів маршруту, їх ієрархізація, визначення пунктів початку та завершення маршруту, розробка схеми маршруту та його програмного забезпечення, розрахунок вартості туру.

Створюючи тур потрібно детально вивчити місцевість та різновиди видів туризму в ній, тому обрано створення пішохідного туру для людей від 18 до 55 років в Нижньоднітровський національний природний парк. Перед початком створення детально вивчено особливості рельєфу для подальшого уникнення небажаних ситуацій, а також вивчено матеріали на офіційній сторінці природного парку в соціальній мережі, обрано пішохідний маршрут, детально ознайомився з правилами поведінки в даній зоні.

В турі передбачена пряма автобусна переправа з м. Одеси до міста Біляївки звідки і починається маршрут, опираючись на те, що Нижньодністровський національний природний парк знаходиться в близькій доступності до міста Одеси, можна мінімізувати витрати на подорож, а саме

квиток до міста Біляївки буде коштувати 80 гривень на одну людину. Кращим рішенням буде оренда мікроавтобуса для доставки туристів на перший екскурсійний день в місто Маяки.

Подорож запланована на літній період, а саме починаючи з 01.06 до 05.06, вважаємо, що в таку пору буде найкомфортнішим, тому що літо ледь почалося і в парку ще відчуються весняна атмосфера.

Хочу наголосити на тому, що при створенні даного маршруту враховано вік людей, сезон та їх фізичні можливості, і проаналізувавши всі фактори ризику, вирішено, що така відстань буде найоптимальнішою для туристів під час всієї екскурсійної програми.

1 день.

Перший день туру розпинається з переїзду з міста Одеси до міста Біляївки на орендованому мікроавтобусі в складі 8 туристів приблизно о 10:00 виїзд з міста Одеси та прибуття в місто Біляївку о 11:00, після цього туристична група поселяється в Хостел "Супутник" та після того як група трошки відпочине з дороги розпочнеться екскурсійна програма. Першим екскурсійним об'єктом на шляху наших туристів буде Майстерня художника В.М. Сирова, за час перебування туристи ознайомляться з картинами художника В.М. Сирова, яких в майстерні налічуються 22, всі інші продані, або не дороблені. Також у туристів буде змога взяти участь у майстер класі, який проведе сам художник В.М. Сиров.

Потім після невеличкої екскурсії в майстерні художника розпочинається другий етап екскурсійної програми буде відвідання приватної винарні родини Шевченків та куштування ексклюзивних видів вина, які ця сім'я виготовляє.

Саме родина Шевченків славиться своїм неймовірно насиченим вином, яке вони виготовляють вже понад 12 років виготолюють та за цей не короткий час заслужили довіру багатьох поціновувачів Бессарабського вина.

Саме Мар'ян Шевченко спроектував винний підвал, розробив дизайн

приміщень, систему вентиляції, що дозволяє якісно функціонувати підвалу. Меблі – оригінальний стіл, полиці для пляшок - спроектував та зробив власними руками. Багато вкладає у придбання виноробчого обладнання, яке дозволяє дотримуватися технології та обходитися власними силами, не залучаючи додаткову допомогу.

Найголовнішим для сім'ї Шевченків є збереження натуральності та екологічності вина без додавання вина та цукру.

Спочатку це було лише хобі сімейства, яке потім переросло в основну діяльність з залученням туристів, яких інколи буває так багато, що родина була вимушена побудувати альтанку задля розміщення охочих скуштувати екологічно чистий продукт.

До речі родина Шевченків навчалися в Одеській національній харчовій академії, зараз Технологічний університет, де вони і закріпили раніше набуті знання та навчилися новим хитрощам в виноробній справі.

Наразі Мар'ян боронить нашу країну, але його жінка з дітьми з задоволенням проводить екскурсії для всіх охочих, правда без чоловіка вона не може працювати в великих об'ємах, і саме тому екскурсію замовляти потрібно заздалегідь.

Отже говорячи про вино ми повинні розуміти наскільки смачне воно в такому сонячному регіоні, біля численних річкових рукавів та чистого морського повітря. Саме в таких придатних для цього умовах виробляє вино чи не кожна сім'я в данному регіоні, але сім'я Шевченків особливо виділяється з поміж інших виноробів-аматорів, тому що мають не малий досвід в створенні якісної продукції та постійну співпрацю з різними українськими та закордонними виноробами переймаючи від них досвід [23].

Наразі перший екскурсійний день повністю спроектовано та затверджено, після такого насиченого дня туристи повинні добре відпочити, готуючись до другого дня, який несе за собою переїзд до села Маяки та

заселення в орендовану будівлю.

2 день.

На другий день подорожі орендуємо катер в природному парку і під супроводом працівника парку попливемо руслом Дністра, пересікаючи річку Турунчук та заплавні острови, які звуться "Амазонією", під час туру більш детально ознайомимось з річковими мешканцями, звивистими рукавами Дністра та неймовірно красивими заплавними острівцями. Відчуємо себе так би мовити Робінзонами. Якщо ви думаєте, що нижній Дністер менш цікавий ніж верхній - помиляєтесь. Нижньодністровський національний природний парк є одним із кращих в Україні: численні рукави, протоки та стариці Дністра серед неосяжних очеретяних заростів, островів та долинного лісу, створюють справжню Амазонію (саму "амазонисту" з усіх Амазоній України) - до речі, навіть туристичний маршрут у парку офіційно називається "Дністровська Амазонія"; неймовірний рослинний світ, наприклад найбільша у Європі плантація глечиків жовтих, купа червонокнижних видів.

Оренда катера на групу буде коштувати 2400 гривень на 3 години, харчування на борту катера та вечеря вже в орендованому будинку. Весь маршрут становитиме протяжність 20 км на катері, в тому числі 4,2 кілометра пішим ходом від села Маяки до природного парку.

3 день.

Третій день нашої подорожі передбачає невеличкий гастрономічний екскурс по даному регіону так як наша подорож якраз припадає на 3 червня, а це День села Маяки. У туристів буде можливість детально ознайомитися з неймовірно смачною Бессарабською кухнею та культурою народу, який заселяє пониззя Дністра.

Саме на день села готують неймовірно смачну юшку, яка притаманна для жителів регіону розташованих близько до річки Дністер на Турунчук. В селі Маяки на день села часто проходять різноманітні конкурсні програми,

наприклад приготування 21 видів юшки по зовсім різним рецептурам та походженням з різних країн, такі як: японська уха з мідіями, молдавська з любистком і з грибами, в також найбільшої вертути, приготування якої також притаманне жителям Бессарабії. Саме на цьому конкурсі був встановлений національний рекорд з приготування 21 виду юшки та найбільшої вертути, і це є вагомим приводом внести в екскурсійний день відвідання такого заходу, де можуть проходити подібні конкурси, які точно залишаться в пам'яті не на один рік.

Отже на 3 день нашої екскурсійної програми ми будемо куштувати національні страви Бессарабського регіону, і це на мою думку є чи не найважливішим етапом данного туру, а саме знайомство з культурою Бессарабії, народів, які довгі часи не мали прихистку, і завжди кочували зберігаючи свою культуру та передаючи майстерність поколіннями, а їхня кухня та вино є одними із найстаріших не тільки в Україні, а й у всій Європі.

Також в концертну програму входять костюмовані виступи музичних гуртів, цікаві конкурси та різноманітні страви, які кожен турист індивідуально зможе собі придбати, якщо цього захоче, фаєршоу нажаль не є доречним в такій місцевості де проживають тварини, тим паче в воєнний час.

Після заключного 3-го дня нашого невеличкого туру, екскурсійна група повернеться в село Маяки на ночівлю і вже ближче до обіду, поснідавши смачними млинцями їхатиме в орендованому автобусі до міста Одеси. Сам маршрут представлений на (рис. 3.1) Схема маршруту. Ось така захоплююча в нас видалася подорож, яка принесла неймовірну кількість яскравих емоцій нашим туристам, котрі перенеслися в світ природи та доторкнулися до іншої культури, яка і до сьогодні розповсюджена та відпочили від міської метушні, замінивши її на лагідний вітер та спів птахів.

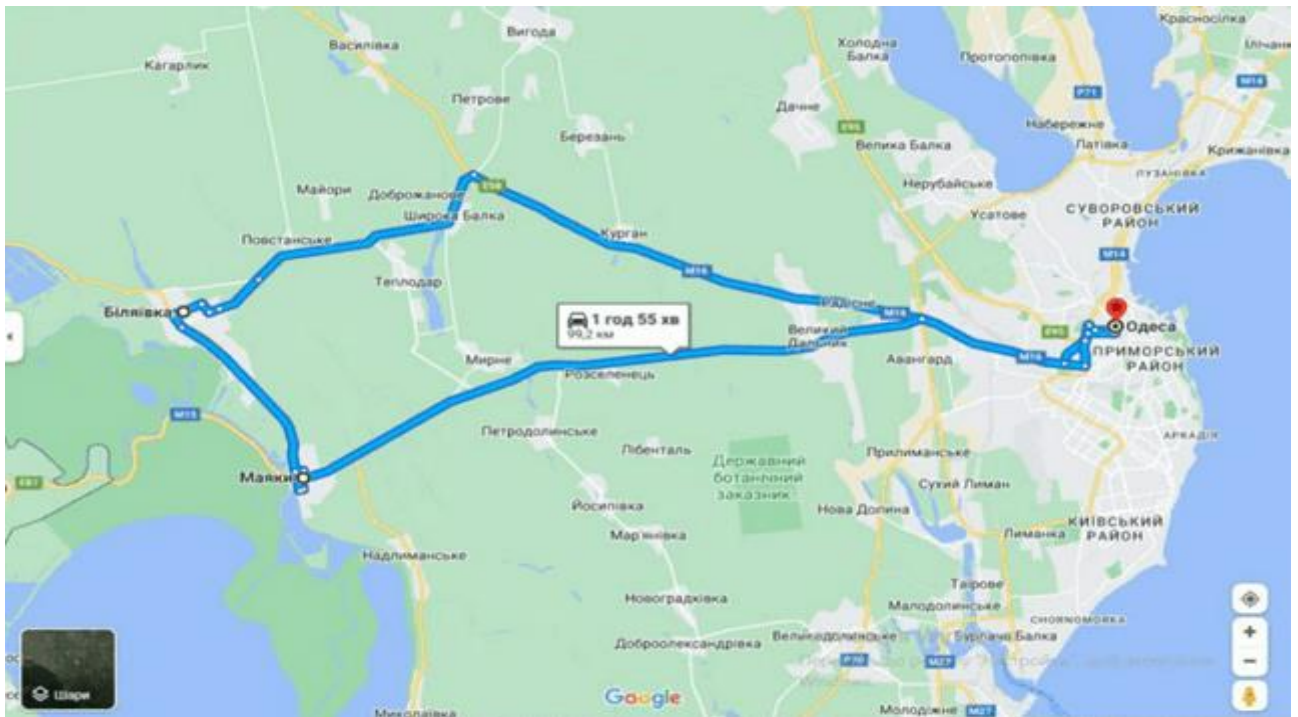

Рис. 3.1. Схема маршруту

3.2 Організація ночівлі та харчування під час туру

Організовуючи ночівлю та харчування, потрібно проаналізувати всі можливі варіанти та обрати найкращий для комфортного перебування туристичної групи. Аналізуючи заклади ночівлі та харчування потрібно враховувати їхню, близьку доступність до екскурсійних ділянок, вартість житла за одну ніч, умови проживання.

При розробці програми туру найважливішим є те, що на кожен вид діяльності виділений певний відрізок часу. Тому, програма туру повинна включати: час для приймання їжі та час для відпочинку після сніданку, обіду чи вечері, на подолання відстаней, на екскурсії, на розміщення у готелі та на відпочинок.

Екскурсійна програма починається з міста Біляївки, і саме тому доречним буде оренда хостелу "Супутник", який знаходиться в близькій доступності до екскурсійних ділянок, які заплановані на перший день екскурсії та має всі

можливі зручності.

До основних послуг орендованого хостелу входять: безкоштовний інтернет, душова кімната, зручні ліжка, холодильник, кухонний стіл та шафа для одягу.

Після завершення екскурсійного дня в місті Біляївка, наступного ж дня туристична група прямує далі в село Маяки на зустріч новим пригодам, де їх вже буде очікувати хазяйка орендованого заздалегідь помешкання, для короткого екскурсу по будинку та внесення можливих корективів в меню туристів.

На території Нижньодністровського національного природного парку знаходиться 50 дач, але вони не для туристів, тому оренда житла поблизу Нижньодністровського національного природного парку найкращий варіант.

Через відсутність закладів розміщення для туристів поблизу Нижньодністровського національного природного парку та немодливість проживання в незаконних побудовах на території парку, місцеве населення намагається бути залученим до розвитку туризму та здають в оренду свої помешкання на певних період часу з можливістю харчування, і це є дуже хорошим показником гостинності в селі Маяках, Одеської області.

Прийом їжі є найголовнішим дійством під час туру, тим паче, що в розрозненому туристичному пакету присутні піші прогулянки на відстань близько 5 км, і без споживання всіх необхідних за день поживних речовин, буде означати, що турист не готовий долати відстані тим паче в літній період. Саме тому розроблюючи тур потрібно включити до нього мінімум 3 прийому їжі на день з урахуванням індивідуальних побажань туристів. Мається на увазі щоденний раціон, який може бути різним для кожної людини, наприклад для вегетаріанця або людини, що дотримується дієти повинні бути більш легкі страви, які вбирають в себе всі необхідні поживні речовини, і саме тому вважається, що ситне та здорове харчування є важливим для вражень туриста

після подорожі, тому що як всім відомо головними темами для обговорення з рідними чи друзями після туру є харчування, і якщо воно добре то реклама буде створюватися сама по собі.

Говорячи про заклади харчування в Біляївці є заклади швидкого харчування такі як: кафе, бари та низькопрофільні ресторани. Саме в Біляївці туристична група буде харчуватися в кафе "Вітерець" з яким заздалегідь буде узгоджене меню враховуючи вік людей та їх можливі обмеження, на вибір буде бульон курячий, юшка та борщ, а другою стравою буде картопля з котлетою, або плов, також чай і компот. На вечерю макарони з сосисками та чай.

Говорячи вже про Маяки то тут в туристів буде більший вибір страв, тому що готувати комплексні обіди за попереднім узгодженням буде господиня орендованого будинку на час екскурсії, і саме туристи зможуть корегувати щоденне меню домовляючись між собою, що для них буде краще в споживанню на цілий день. Це є досить зручним варіантом для туристичної групи, тим паче готують в цього регіоні по особливому смачно та за розумними цінами, набагато нижчими ніж в місцевому кафе, яке в селі Маяки є одним і постійно заповнене не тверезими людьми, що звісно не є добре, і буде створювати дискомфорт для туристів під час трапези, після насиченого емоціями екскурсійного дня.

Також стосовно Бесарабської кухні, можна написати дуже багато, тому що тут є всі можливості для розвитку гастрономічного туризму з залученням місцевих жителів.

Основні складники бесарабської кухні включають м'ясо (особливо свинину, яловичину та птицю), рибу, овочі, молочні продукти і хліб. Особливість цієї кухні полягає в використанні різноманітних спецій та прянощів, які надають стравам багатий смак і аромат.

В даному регіоні досить часто проходять різноманітні конкурси, які не можуть не привертати увагу поціновувачів справжньої національної

Бессарабської юшки та неймоірно великої 50 кілограмової вертути.

Хочеться приділити трішки уваги саме юшкі та вертуті, і поговорити про особливу рецептуру їхнього приготування.

Юшка є чи не найголовнішою стравою в пониззі річки Дністер, де її готує майже не кожна родина, і кожна по своїм власним рецептурам. В минулому році навіть проходив конкурс з приготування 21 виду юшки "Дністровські гостини" та встановив рекорд в кількості приготовленої юшки, який склав більше 4 тон. Процес приготування юшки зображено на (рис. 3.2) Приготування 21 видів юшки [24].

Спеціально напередодні свята місили, катали, розтягували, крутили та випікали вісім біляївських господиць, а випікали велетенську вертуту на хлібзаводі [25]. Так Біляївка встановила національний рекорд та отримала нагороду. Саме тут спекли найбільшу вертуту України та планували роздати безкоштовно всім бажаючим людям, але потім з'явилася краща ідея з роздаванням рекордної вертути за символічну плату. Все дійство зображено нижче на (рис. 3.3) Рекордна вертута.

Рис 3.2. Приготування 21 видів юшки

Рис. 3.3. Рекордна вертута

3.3 Розрахунок вартості туру та методи його просування

Фінальним етапом створення турпродуктів є розрахунок його вартості, затвердження та подальше просування готового продукту на туристичному ринку з задіяними спеціалістами. Немаловажливим є ціна туристичного продукту, і вона може варіюватися в залежності від кількості днів туру, відстані яку долає турист, умови проживання та заклади харчування, які також присутні в готовому турпакеті. Також в будь-яких подорожах повинна бути присутня страховка, тим паче в турі передбачена піша прогулянка.

Отже переходимо до найголовнішого, а саме розрахунку вартості туру. Отже повний перелік послуг та їх ціна перелічені нижче в таблиці 3.2

Таблиця 3.2

Розрахунок вартості туру

Найменування	Ціна на 1 туриста	Ціна на 12 туристів
Страховка	Ingo - 141грн	Ingo - 1 692
Проживання	175	2 100 грн
Харчування	233	2 800 грн
Трансфер(мікроавтобус)	125	1 500 грн
Екскурсійна програма 1 день	40- Вхід до майстерні Сирова, 300 грн - дегустація вина Шевченків	480 грн - вхід до майстерні Сирова, 3600 грн - дегустація вина Шевченків
Екскурсійна програма 2 день	Оренда катера та харчування на борту - 400 грн	Оренда катера та харчування на борту - 4800 грн

Екскурсійна програма 3 день	Куштування юшки та вертути - 190 грн	Куштування юшки та вертути - 2280
--------------------------------	---	--------------------------------------

Собівартість туру на 1 людину становить:

$$141+175+233+125+40+300+400+190=1\,604 \text{ грн}$$

Собівартість туру на 8 людей:

$$1\,692+2100+2800+1500+480+3600+4800+2280=19\,248 \text{ грн}$$

Прибуток від туру складатиме 25%

$$1\,604/100*25=401 \text{ грн}$$

Отже ціна з 1 турста за такий тур буде - 2 005 грн, а з групи туристів в складі 12 людей - 24 060 грн.

Чистий прибуток становить:

$$401 \text{ грн з однієї людини та } 4\,812 \text{ грн з групи туристів в складі 12 чоловік.}$$

Тобто тільки з однієї групи, яка скористалася нашими послугами, чистий прибуток туроператору склав 4 812 грн, а таких груп за літо може бути десяток, що значно підвищить заробіток туристичної фірми та допоможе розвивати туризм в регіоні Нижньодністровського національного природного парку.

Наступним не менш важливим етапом є просування туристичного продукту. Найбільш ефективне поширення інформації про запропонований тур до Нижньодністровського національного природного парку буде з використанням декількох каналів, враховуючи при цьому:

охоплення – показник можливого числа адресатів, до яких вдасться донести повідомлення за звичайних умов;

доступність – показник можливості використання певного каналу в будь-який потрібний момент;

вартість – загальні витрати на одну публікацію (передачу) певного рекламного повідомлення, знижки на багаторазовість, вартість одного рекламного контакту з урахуванням тиражу (кількості глядачів, слухачів);

керованість — показник можливості управляти каналом, наприклад передавати повідомлення конкретній цільовій групі;

авторитетність — ступінь авторитетності каналу передачі інформації у цільової групи та довіри до нього;

сервісність — можливість одержання рекламодавцем пакету відповідних послуг.

Для просування даного виду туру пропонуємо скористатися наступними шляхами для інформування цільової аудиторії про захід:

пряме звернення (пошта, кур'єрська доставка);

директ-маркетинг (поштова розсилка особливих запрошень, буклетів заходу та ін);

телемаркетинг (розсилка персональних факсів);

робота з існуючими базами даних (джерелами для бази даних слугують результати попередніх туристичних заходів);

інтернет (з цією метою використовують власний сайт, банери заходу, анонси для розсилки на спеціалізованих сайтах, підготовлені тексти для прямих розсилок та розсилок новин передплатникам);

реклама в засобах масової інформації (ЗМІ).

Найефективнішими каналами просування даного туру ми вважаємо:

Рекламу в засобах масової інформації. Так як реклама є компонентом маркетингової політики, спрямований на інформування про туристичні маршрути. Саме від реклами залежить чи обере клієнт запропонований тур чи ні. Окрім того, слід враховувати, що в рекламі можна зацентувати на перевагах саме цього автобусного туру. Характер реклами, є інформативним, дана реклама є масовою, національною за масштабністю, засоби поширення: преса, друковані листівки, радіо — та телереклама. Дана реклама спрямована на просування збуту даного туристичного продукту.

Скориставшись досвідом проведення акційних заходів, туристичній агенції в якості каналу просування даного продукту, можна запропонувати провести конкурс, а призовий фонд – знижка на туристичний продукт.

Розроблення різноманітного довідкового матеріалу про запропонований тур у вигляді буклетів, флаєрів, невеличких довідників, в яких вказано програма туру, послуги, що входять у вартість путівки, коротка інформація про основні туристичні об'єкти та порівняльний аналіз вартості одного дня подібного туру інших туристичних компаній, також допоможе розповсюдити інформацію про новий тур та знайти свою цільову аудиторію туристів.

На нашу думку, для просування даного туристичного продукту ці витрати будуть незначними. Адже за допомогою реклами можна привернути увагу не лише до конкретного туру, а й до всієї туристичної кампанії.

Розробка та реалізація маркетингових кампаній є одним із найефективніших способів просування туристичного продукту. Це може включати веб-сайти, соціальні медіа, рекламу в мас-медіа, участь у виставках та заходах, електронну поштову розсилку тощо. Маркетингові кампанії повинні підкреслювати унікальність туристичного продукту та його переваги. Також співпраця з іншими туристичними підприємствами, місцевими органами влади, туристичними агентствами та іншими зацікавленими сторонами може допомогти розширити аудиторію та привернути нових туристів. Партнерства можуть включати спільні маркетингові заходи, обмін рекламними матеріалами та знижками для спільних клієнтів. І найефективнішим способом для розвитку туризму в Нижньодністровському національному природному парку та створення нового туристичного продукту є співпраця між двома сторонами для подальших планів та отримання прибутку на розвиток.

Слід також забезпечити сильну онлайн-присутність, що є не менш важливим для просування туристичного продукту. Розробка зручного та інформативного веб-сайту, наявність в соціальних медіа, відгуки клієнтів та

оновленням інформації можуть допомогти привернути увагу туристів та збільшити їх довіру до продукту.

Пропонування туристичних пакетів зі знижками або спеціальними пропозиціями може бути привабливим для туристів. Це може включати пакети зі знижками на проживання, транспорт, екскурсії або спеціальні послуги, які створюють додатковий стимул для бронювання. Все це просуває туристичні продукти створюючи так званий постійний туристичний потік.

Ці методи просування можуть бути використані окремо або в комбінації один з одним для досягнення максимального ефекту та привернення уваги туристів.

Висновки до 3 розділу

Підбиваючи підсумки хочеться наголосити на різноманітності видів туризму біля пониззя Дністра, там є: гастрономічний, еногастрономічний, культурно-пізнавальний, екологічний, спортивний та подієвий види туризму, і саме це відкриває перед туристичними фірмами створення чогось нового, чогось незвичайно цікавого для туристів.

Перед початком розробки маршруту необхідно визначити складність маршруту, тематику екскурсії, яка буде цікавою для туристів та інших моментів при проєктуванні маршруту.

Організовуючи ночівлю та харчування, потрібно проаналізувати всі можливі варіанти та обрати найкращий для комфортного перебування туристичної групи. Аналізуючи заклади ночівлі та харчування потрібно

враховувати їхню, близьку доступність до екскурсійних ділянок , вартість житла за одну ніч, умови проживання, що і було зроблено при проектуванні туристичного продукту.

Правильне харчування під час туру є важливим аспектом забезпечення енергії та насолоди подорожей.

Отже для подальшого просування туристичного продукту потрібно докласти немало зусиль співпрацюючи з різними організаціями, розробляючи інформативні носії в соціальних мережах та на сайті. Залучення місцевого населення до розвитку туризму в Нижньодністровському національному парку та створення в селі Маяки готельного комплексу для подальшого перебування туристів в цьому регіоні.

Також є безліч методів просування, які можна використовувати задля залучення великої кількості туристів та отримання прибутку.

ВИСНОВКИ

Нижньодністровський національний природний парк є одним з найбільших природно-заповідних комплексів в Україні і розташований на південному заході Одеської області. Цей парк охороняє унікальні екосистеми Дністровського лиману, річки Дністер та прибережних акваторій Чорного моря.

У парку зустрічаються різноманітні види рослин і тварин, серед яких є численні види рослин, риби, птахи та ссавці. Велика біорізноманітність цього регіону привертає увагу дослідників природи та екотуристів.

Парк пропонує різні види активного відпочинку та екскурсій. Існують спеціально обладнані пішохідні маршрути, які дають змогу відвідати різні природні зони парку, включаючи лимани, ліси, зарості кам'янистої рослинності та прибережні зони.

Туристи можуть також відправитися на човні або катамаранах на річку Дністер, де вони зможуть насолодитися панорамними видами та спостерігати за життям річкових екосистем.

Парк також пропонує екологічні та освітні програми для відвідувачів, які надають знання про природу та значення її збереження. Такі програми можуть включати екскурсії з гідами, навчальні семінари та практичні заняття з екології.

Нижньодністровський національний природний парк є важливим природним резерватом, який відіграє важливу роль у збереженні природних ландшафтів та біорізноманітності регіону.

Парк має досить різноманітні туристсько-рекреаційні ресурси, які будуть сприяти подальшому розвитку туризму в Одеській області. З головних ресурсів парку, можна виділити: рослинні, тваринні, ландшафтні та культурно-історичні.

Загалом, Одеська область пропонує різноманітні можливості для туристів, незалежно від їхніх інтересів. Чи це відпочинок на пляжі, оглядові екскурсії по історичних місцях, культурні заходи або активний відпочинок у природному

середовищі, ви знайдете багато цікавого в Одеській області.

Робота керівництва Нижньодністровського національного природного парку завжди несла за собою охорону та захист біорізноманіття парку, а проводила різного роду лекції, семінари та акції, які допомагали громаді усвідомити вагомість природи та в подальшому бути екосвідомими.

Після вищенаписаного неможливо сказати, що воєнні дії ніяк не торкнулися Нижньодністровського національного природного парку, але прямих бойових дій на території Одещини завдяки нашим захисникам немає, це скоріш хаотичні постріли окупантів, які можуть призвести до негативних наслідків, але ніяк не можна забувати про те, що недалеко від зони парку знаходиться окуповане Придністров'я з якого в будь-який момент можуть також наступати вороги, і це призведе до найгірших наслідків в історії парку, хоч шанс такого сюжетного повороту є малореалістичним.

Війна безсумнівно спричинала багато негативних наслідків для екосистеми Нижньодністровського національного природного парку, завдаючи ударів по інфраструктурним об'єктам, провокуючи спалахи лісів в зоні відчуження та лякаючи мешканців парку, які не звикли жити в умовах війни.

Досить важливо саме після військових дій приділити максимум уваги мешканцям Нижньодністровського національного природного парку, та задіяти всі можливі ресурси щодо збереження всіх підвидів, які так чи інакше постраждали від війни.

Відновлення екосистеми після війни вимагає широкого спектру заходів, включаючи очищення та відновлення забруднених ділянок, відновлення рослинності, захист та відновлення біорізноманіття, а також залучення громади та створення стійких механізмів управління природними ресурсами.

Наразі керівництво Нижньодністровського національного природного парку прикладає максимум зусиль для боротьби з незаконним будівництвом в межах парку, але нажаль всі спроби присікти це будівництво марні, саме тому

потрібно постійно висвітлювати дане питання задля збереження екосистеми парку та справедливості для людей, бо так чи інакше туристам не буде на що подивитися окрім дач, які побудували незаконно.

Отже самі ці питання потрібно висвітлювати всюди де це тільки можливо, задля майбутнього Нижньодністровського національного природного парку та головне нашої держави, яка сімісними зусиллями колись буде не тільки центром Європи, але і центром туризму, принаймі в Європі.

Підбиваючи підсумки хочеться наголосити на різноманітності видів туризму біля пониззя Дністра, там є: гастрономічний, еногастрономічний, культурно-пізнавальний, екологічний, спортивний та подієвий види туризму, і саме це відкриває перед туристичними фірмами створення чогось нового, чогось незвичайно цікавого для туристів.

Перед початком розробки маршруту необхідно визначити складність маршруту, тематику екскурсії, яка буде цікавою для туристів та інших моментів при проєктуванні маршруту.

Організовуючи ночівлю та харчування, потрібно проаналізувати всі можливі варіанти та обрати найкращий для комфортного перебування туристичної групи. Аналізуючи заклади ночівлі та харчування потрібно враховувати їхню, близьку доступність до екскурсійних ділянок, вартість житла за одну ніч, умови проживання, що і було зроблено при проєктуванні туристичного продукту.

Правильне харчування під час туру є важливим аспектом забезпечення енергії та насолоди подорожей.

Отже для подальшого просування туристичного продукту потрібно докласти немало зусиль співпрацюючи з різними організаціями, розробляючи інформативні носії в соціальних мережах та на сайті. Залучення місцевого населення до розвитку туризму в Нижньодністровському національному парку та створення в селі Маяки готельного комплексу для подальшого перебування

туристів в цьому регіоні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальна інформація про ННПП [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [Діяльність | ННПП \(wordpress.com\)](http://wordress.com)
2. Рогоженко М.В. особливості поведінки шакала [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [праці теріошколи: том 15 \(2017\) \(terioshkola.org.ua\)](http://terioshkola.org.ua)
3. Про створення Нижньодністровського національного природного парку [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033/2008#Text>
4. Степанок М.А., Губанов В.В. Знахідки представників фауни занесених до Червоної книги України в пониззі Дністра // матеріали до 4-го видання червоної книги України. Тваринний світ / Серія: «Conservation Biology in Ukraine». - Вип. 7, Т. 2. - Київ. 2018. С. 295-296.
5. НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-72113>
6. Природа Одеської області. Ресурси, їх раціональне використання та охорона К.О., 2019.
7. Крушинська О. Дністер. Туристичний путівник. У 2-х томах. Том перший. Від витоків до гирла Збруча. – Львів: Центр Європи, 2016. – 624 с.
8. Смадич І.П. Формування структури рекреаційного середовища в існуючій системі розселення Прикарпаття. Проблеми розвитку міського середовища. 2018. № 1. С. 129–135.
9. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія розділ 2. Рекреаційна географія. 2.3. Класифікація рекреаційної діяльності [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://tourlib.net/books_ukr/fomenko23
10. Реферат Рекреаційний туризм в Одеській області [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ukrbukva.net/61418-Rekreacionnyiy-turizm.html>

11. Білецька Г.А. Рекреаційні ландшафтні ресурси Одеської області // Науковий вісник НЛТУ України. Львів 2008, №18.12. 81-85 с.
12. Туризм в Одеській області [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
13. Про виконання програми розвитку туризму та курортів в Одеській області на 2017-2020 роки: звіт Одеса, 2021. 6 с.
14. Статистичні дані туристичного потоку від ДАРТ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.tourism.gov.ua/>
15. Діяльність Нижньодністровського національного природного парку [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://dnisterpark.wordpress.com/activity/>
16. Вплив війни на екологію [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [Як війна руйнує природу України \(bbc.com\)](https://www.bbc.com/ukrainian/environment/2022/04/ukraine-war-environment)
17. Війна в Україні може завадити відновленню туризму. Новини ООН, 2022. URL: <https://news.un.org/ru/story/2022/>
18. Лісова Н. О. Військова справа та природокористування / Н. О. Лісова // Природокористування. Навчальний посібник / Н. О. Лісова. – Тернопіль: редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2015. – Розд.9. – С. 221–242.
19. Кравченко О. та ін. Дослідження впливу військових дій на довкілля в Україні / О. Кравченко, О. Василюк, А. Войціховська, К. Норенко // Філософія. – 2015. – №2 (134), спецвипуск. – С. 118–123.
20. Екологічна війна / О. Г. Корнієнко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-18671>
21. Бейдик О.О. Географія туризму: Навч.-метод. комплекс для студ. спец. «Туризм». – К.: ВГЛ «Обрії», 2007. – 108 с.
22. Офіційний сайт Маяківської [ОТГ Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://mayakivska-gromada.gov.ua/>

23. Виноробня Мар'яна та Наталії Шевченко [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.facebook.com/vinomaryana/>
24. 21 вид юшки представлений на конкурсі [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bessarabia.ua/kultura/yaponskaya-uha-s-midiyami-moldavskaya-s-lyubistkom-i-uchitelskaya-s-gribami-v-mayakah-ustanovili-naczionalnyj-gastronomicheskij-rekord/>
25. Рекордна вертута [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bessarabia.ua/kultura/selu-mayaki-ispolnilos-600-let/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Наукова праця

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ПРОГРАМА

**XIX Всеукраїнської наукової ZOOM-конференції студентів
з розділу «Харчові технології»**

10-12 травня 2023 року

Одеса 2023

11.Борошняні композиції з нутом

Студент СВО «Магістр», ф-ту ТЗ і ЗБ Буценко І.І.
(Одеський національний технологічний університет)
 Науковий керівник – доц. Соц С.М.

12.Оцінка крупності та гранулометричного складу зерна та борошна

Студент СВО «Магістр», ф-ту ТЗ і ЗБ Бельцова Я.С.
(Одеський національний технологічний університет)
 Науковий керівник – проф. Жигунов Д.О.

13.Удосконалення методів оцінки функціонально-технологічних показників зерна та борошна.

Студент СВО «Магістр», ф-ту ТЗ і ЗБ Ковальчук А.О.
(Одеський національний технологічний університет)
 Науковий керівник – проф. Жигунов Д.О.

14.Перспективи використання добавок рослинного походження при виробництві картоплі продуктів.

Студент СВО «Магістр», ф-ту ТЗ і ЗБ Раснюк В.С.
(Одеський національний технологічний університет)
 Науковий керівник – доц. Толстих В.Ю.

15.RESEARCH OF THE DRYING PROCESS ANDQUALITY OF WHEATGRAIN.

Студент СВО «Магістр», ф-ту ТЗ і ЗБ Пашенко Т.М.
(Одеський національний технологічний університет)
 Науковий керівник – доц. Борта А.В., доц. Страхова Т.В.

16.Нижньодністровський національний природний парк як дестинацій для здійснення рекреації.

Студент СВО «Бакалавр» ф-ту ТВ та ТБ Казімірова Д.А.
(Одеський національний технологічний університет)
 Науковий керівник – проф. Лебедева В.В.

17.Вплив воєнних дій на екосистему Нижньодністровського природного парку

Студент СВО «Бакалавр» ф-ту ТВ та ТБ Сутовський А.В.
(Одеський національний технологічний університет)
 Науковий керівник – доц. Трішин Ф.А., ст. викл. Воскресенька О.В.

18.Мілітарі – туризм як інноваційний напрямок екстремального та пізнавального туризму

Студент СВО «Магістр» ф-ту ТВ та ТБ Добрянський Р.А.
(Одеський національний технологічний університет)
 Науковий керівник – проф. Саркісян Г.О.

19.Соуси з підвищеною харчовою цінністю із гарбузовою

Студент СВО «Магістр» ф-ту ІТХіРГБ Кушнір Я.В.
(Одеський національний технологічний університет)
 Науковий керівник – доц. Калугіна І.М.

20.Проектування рецептур рибних консервів з водної сировини в желеподібних заливках.

Студент СВО «Магістр» ф-туТтаТХПіПБ Велисар Х.І.,
 Студент СВО «Магістр» ф-ту КІ,П таКЗ Кушніренко А.Д.
(Одеський національний технологічний університет)

ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА ЕКОСИСТЕМУ НИЖНЬОДНІСТРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ

**Сутовський А.В., , здобувач СВО «Бакалавр» ф-ту ТВ та ТБ
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Стосовно впливу війни, то природничий парк як і будь яка природнича ділянка страждає від неї, наразі через війну екосистема національного парку є під загрозою, тому що спочатку війни зафіксовано безліч випадків екоциду, таких як підриви складів паливно-мастильних матеріалів, авіаудари по підприємствам, які використовують небезпечні хімічні речовини у виробництві, пошкодження та руйнування очисних споруд і вилив стоків у наші водойми, а також пошкодження ґрунтового покриву, горіння лісів як я вже згадував вище, тому що під час воєнних дій загроза спалаху національного парку в рази більша ніж в мирний час.

В Україні знаходиться понад 20 тисяч промислових об'єктів і кілька тисяч складів на, яких зберігаються високотоксичні відходи, і часто саме вони стають мішенню для росіян. Війна не лише завдає шкоди людським життям, будинкам, а й безжально отрує нашу країну забруднюючи повітря, воду та чорноземи. Влучання ракет в нафтобази та нафтопереробні підприємства спричиняє масове забруднення повітря та в подальшому потрапляння всіх токсичних речовин в екосистему України, і Нижньодністровський природний парк не є в цьому випадку виключенням. За підрахунками екологів, під час горіння нафти (пожежі на нафтобазі з кількома резервуарами) виділяється приблизно стільки ж атмосферного забруднення, скільки виробляє весь транспорт Києва за місяць. Кількість випадків потенційної шкоди докільню спричинені російською агресією на території Одеської облаті налічує вісім випадків.

Війна негативно впливає на тваринний світ загалом, багато тварин відчуваючи небезпеку, або ж чуучи вибухи біля природного парку можуть в цілях своєї безпеки емігрувати в більш безпечні для них місця, а так як Нижньодністровських природний парк знаходиться на відкритій місцевості то цей поворот подій є реалістичним, також багато тварин під час міграції можуть просто загинути від непередбачуваних обставин, наприклад рук людей, які в нашій країні нажалі не всі є добропорядними, та і загалом без тварин природничий парк уже ним не буде, тому потрібно якнайшвидше придумати рішення, щоб запобігти такому розвитку подій, як міграція. Весною минулого року розпочалося російське вторгнення в Україну, і це порушило пташине гніздування, всі ми знаємо, що птахи, як і більшість інших тварин відчувають небезпеку навіть, якщо вона далеко, саме тому птахи почали відлітати і шукати собі більш безпечні місця для гніздування, що в першу чергу впливає на фауну природничого парку на Одещині, тому навіть, якщо зона бойових дій далеко то все рівно ракети загарбників можуть влучати в абсолютно будь-які об'єкти і зона Нижньодністровського парку не є цьому випадку виключенням, а це в свою чергу провокує тварин на вимушену міграцію подалі від небезпеки. На території Нижньодністровського природного парку окрім звичайних тварин проживають також тварини, які внесені до реєстру Червоної книги, рослини також відчувають на собі вплив війни, і він для них набагато важчий, аніж для тварин, тому що на відмінну від тварини рослина не може змінити середовище на більш безпечне.

Більшість птахів у цей час виводять своє потомство, тому їм потрібен спокій. Також із квітня по червень відбувається отелення лосів, а бойові дії ставлять під загрозу успішність цього процесу.

Кожен снаряд-це металева оболонка наповнена хімічними реактивами, будь який вибух боєприпасів це хімічна реакція, всі речовини, які реагували вони, потраплять в атмосферу і випадуть з першим дощем.

Ризики, пов'язані з пошкодженням комунікацій, підприємств та інших об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, мають особливе значення, адже в умовах відсутності контролю й можливостей ліквідації негативних наслідків ці явища потенційно збільшують масштаби негативного впливу.

Коли війна закінчиться, ми пожинатимемо плоди військових дій — руйнування екосистем, забруднення ґрунту, втрату біорізноманіття та збільшення кількості шкідників у наших лісах. Крім того, для відновлення країни знадобляться величезні природні ресурси. Україна також ризикує не досягти встановлених кліматичних цілей, оскільки війна спричинила зміни клімату, а відновлення країни неминуче супроводжуватиметься величезними викидами парникових газів.

Екосистеми не можна розділити умовними кордонами просто намалювавши їх на карті, якщо руйнується природна рівновага в одній геолокації, це обов'язково відчує інша, це невидимий оку вплив з наслідками якого ми ще будемо жити довго та не тільки ми, адже викиди шкідливих речовин в атмосферу переносяться та осідають навіть на територіях інших держав. Також немало важливим є збільшення браконьєрів під час такого важкого часу для всієї країни, і про це неодноразово інформували працівники парку у соціальних мережах.

Наукові керівники – к.т.н., доц. Ф. А. Трішин та к.т.н.,
ст.викл. О.В. Воскресенська

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

результатів наукових досліджень до
кваліфікаційної роботи бакалавра

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

**ПРЕЗЕНТАЦІЯ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
БАКАЛАВРА
НА ТЕМУ: «ВПЛИВ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ
НА ТУРИСТСЬКО - РЕКРЕАЦІЙНИЙ
ПОТЕНЦІАЛ
НИЖНЬОДНІСТРОВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО
ПАРКУ»**

ЗДОБУВАЧА: СУТОВСЬКОГО АНДРІЯ

**КЕРІВНИКИ: ВОСКРЕСЕНСЬКА О.В.
ТРПШИН Ф.А.**

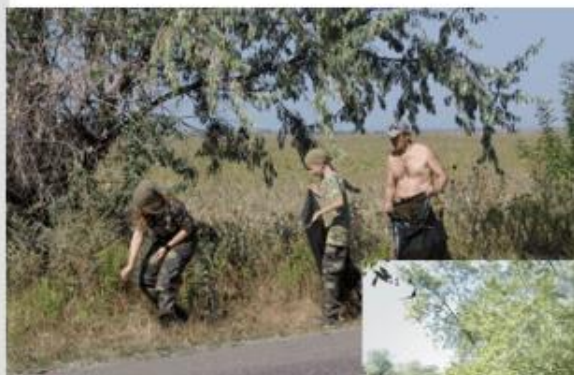
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

- Природний парк «Нижньодністровський» — розташований в Одеській області, біля села Маяки в пониззі річки Дністер та являється заповідником. Це молодий парк, створений у 2008 році Указом Президента України № 1033. Природний парк «Нижньодністровський» входить до десятки кращих національних природних парків України.
- Повсякденна робота працівників парку і служби охорони парку пов'язана з екологічною освітою та виявленням порушень заповідного режиму, який тут встановили лише восени 2008 року. Найближчі населені пункти — Місто Біляївка та село Маяки Одеського району. На території парку живуть унікальні види флори та фауни та один з найбільших місць гніздування на території східної Європи. Також у Нижньодністровському національному природному парку існує низка типових для заповідних територій України проблем, що пов'язані з використанням ділянок, які межують з населеними пунктами. Парк постійно працює над налагодженням співпраці з місцевими громадами, проводить з ними зустрічі, семінари, організує різноманітні екологічні акції, у тому числі й зі школярами, що сприяє налагодженню нормального співіснування природоохоронців і природокористувачів, зростанню екологічної свідомості населення, поширенню знань про безцінні куточки регіону, якими можна і варто пишатися.

ННПІ ДО ВІЙНИ

- До початку війни Нижньодністровський національний природний парк здійснював моніторинг стану природних екосистем, виявляв загрози та розробляв заходи з їх запобігання. Проводив постійне спостереження за незаконним полюванням, вирубкою лісів та іншими порушеннями правил охорони природи.
- Також проводив наукові дослідження. Парк постійно проводить наукові дослідження щодо фауни, флори, геології та інших аспектів природного середовища регіону. Ці дослідження сприяють кращому розумінню та охороні унікальних екосистем парку. Освітню та екоосвітню діяльність також постійно
- проводяться в Нижньодністровському національному природному парку, як до повномасштабного вторгнення так і після його початку. Парк проводить різноманітні освітні заходи, такі як екскурсії, лекції, тренінги та семінари, спрямовані на підвищення екологічної свідомості серед відвідувачів та місцевого населення. Це сприяє формуванню поваги до природи та її раціонального використання.
- Постійно займався розробкою нових стратегій для розвитку екологічного туризму задля покращення умов існування мешканців парку та туристів, які його відвідують. Парк пропонує можливості для екотуризму та відпочинку на природі. Відвідувачі можуть брати участь у походах, катанні на човнах, спостереженні за дикими тваринами та багатьох інших активностях, що дозволяють насолоджуватися природними красотами парку.

ЕКООСВІТА

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ННПП

- Стосовно впливу війни, то природничий парк, як і будь яка природнича ділянка страждає від неї, наразі через війну екосистема національного парку є під загрозою, тому що спочатку війни зафіксовано безліч випадків екоциду, таких як підриви складів паливно-мастильних матеріалів, авіаудари по підприємствам, які використовують небезпечні хімічні речовини у виробництві, пошкодження та руйнування очисних споруд і вилив стоків у водойми, а також пошкодження ґрунтового покриття, горіння лісів як зазначено вище, тому що під час воєнних дій загроза спалаху національного парку в рази більша, ніж в мирний час. В Україні знаходиться понад 20 тисяч промислових об'єктів і кілька тисяч складів на, яких зберігаються високотоксичні відходи, і часто саме вони стають мішенню для агресора. Війна не лише завдає шкоди людським життям, будинкам, а й безжально отруєє нашу країну забруднюючи повітря, воду та чорноземи. Влучання ракет в нафтобази та нафтопереробні підприємства спричиняє масове забруднення повітря та в подальшому потрапляння всіх токсичних речовин в екосистему України, і Нижньодністровський національний природний парк не є в цьому випадку виключенням. За підрахунками екологів, під час горіння нафти (пожежі на нафтобазі з кількома резервуарами) виділяється приблизно стільки ж атмосферного забруднення, скільки виробляє весь транспорт м. Києва за місяць. Кількість випадків потенційної шкоди довкіллю спричинені російською агресією на території Одеської області налічує шістнадцять випадків.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ННПП

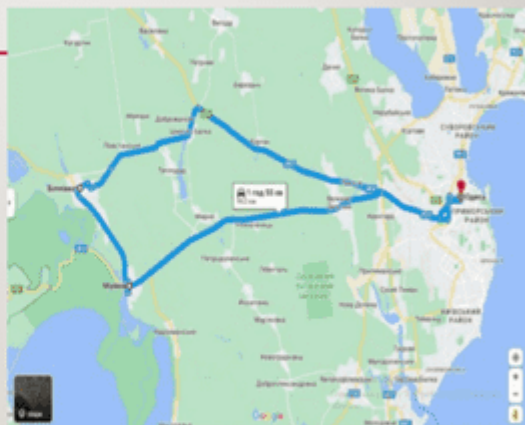
- Весною 2022 року розпочалося російське вторгнення в Україну, і це порушило пташине гніздування, всі ми знаємо, що птахи, як і більшість інших тварин відчують небезпеку навіть, якщо вона далеко, саме тому птахи почали відлітати і шукати собі більш безпечні місця для гніздування, що в першу чергу впливає на фауну природного парку на Одещині, тому навіть, якщо зона бойових дій далеко, то все рівно ракети загарбників можуть влучати в абсолютно будь-які об'єкти і зона Нижньодністровського національного природного парку не є в цьому випадку виключенням, а це в свою чергу провокує тварин на вимушену міграцію подалі від небезпеки, і це є великою проблемою для птахів всієї східної частини Європи. На території Нижньодністровського національного природного парку окрім звичайних тварин проживають також тварини, які внесені до реєстру Червоної книги, рослини також відчують на собі вплив війни, і він для них набагато важчий, аніж для тварин, тому що на відміну від тварини рослина не може змінити середовище на більш безпечне.
- Неподаляк від Нижньодністровського національного природного парку знаходиться Кучурганське водосховище, яке простягається на кордоні з Придністров'ям і є важливим інфраструктурним об'єктом, а як відомо цілими російських окупантів можуть бути взагалі будь-які об'єкти. Без виключення водосховища також є ціллю для них, і це може нести за собою дуже негативні наслідки.
- Тому що в зв'язку з останніми подіями потрібно бути готовим до будь яких подій

ПОДАЛЬШІ ПЛАНИ ЩОДО РОЗВИТКУ ННПП

- Після скасування військового стану особливу увагу потрібно приділити розмінуванню великої кількості площі, так як Нижньодністровський національний природний парк знаходиться не подалік від кордону з окупованим Придністров'ям, і зволікання чи відтягування цього процесу в подальшому буде мати негативні наслідки для екосистеми даного регіону.
- Військова діяльність може порушити природні процеси, такі як міграція тварин, їх загибель та розкладання органічного матеріалу. Це може мати далекосяжні наслідки для функціонування екосистеми.
- Також потрібно приділити максимум зусиль для покращення умов існування флори та фауни разом з залученням державних коштів та прибутку, який в подальшому привнесе в економіку країни чи не малі кошти.
- Наголошу, що вже весь світ знає про Україну та ситуацію в якій вона зараз знаходиться, а це означає тільки одне, що після перемоги дуже велика кількість людей захочуть відвідати нашу неймовірно красиву країну, з багатим туристсько-рекреаційним потенціалом.
- Саме тому державі потрібно якомога швидше відновлювати, планувати та реалізовувати подальші дії щодо модернізації природних та інфраструктурних об'єктів.
- Створення туристично-рекреаційного простору та зон розвитку туризму та курортів є важливим кроком у формуванні і просуванні національного туристичного продукту. Розробка привабливих туристичних маршрутів, впровадження високоякісних послуг та інфраструктури, а також просування національного туристичного бренду допоможуть залучати більше відвідувачів.

ОСНОВНІ ВІДОМОСТІ

- Тривалість туру: 3 дні та 3 ночі.
- Протяжність маршруту: 99,2 км.
- Маршрут: Одеса – Біляївка – Маяки – Одеса.
- Ціна туру на 1 людину: 2 005 грн.
- В ціну входить: трансфер, страхування, проживання, харчування та екскурсії.
- Обслуговування починається в місті Одеса, Україна.

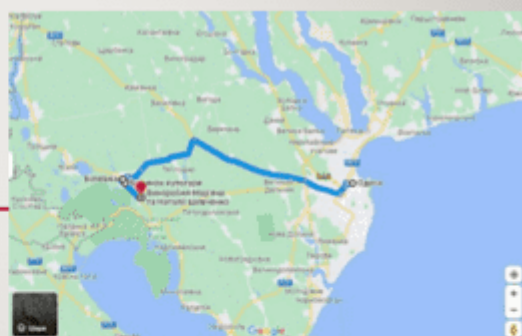

ПРОГРАМА ТУРУ

Назва екскурсійної програми	"Подорож до світу флори та фауни в умовах військового стану"
Тип маршруту	Кільцевий
Протяжність екскурсійного маршруту	24,9 км
Час відведений на один похід	від 2,5 до 4,5 годин
Кількість осіб	8
Тип екскурсій	Культурно-пізнавальний, спортивний
Вид екскурсії	Піша прогулянка, прогулянка на моторному човні
Обмеження на пішохідних ділянках	не палити багаття, не використовувати гучні прилади, не смітити
Кількість днів перебування	3 дні та 3 ночі
Кількість об'єктів маршруту	4

ДЕНЬ 1

- Вийзд з міста Одеси в 10:00
- Прибуття в Біляївку в 11:00
- Заселення в хостел в 11:05
- Обід в кафе Вітерець в 12:30
- Екскурсія в майтерню Сирова о 14:00
- Екскурсія до родини Шевченків о 15:30
- Вечера в кафе вітерець о 19:00
- Далі час для сну

ВИНОРОБНЯ
СІМ'Ї
ШЕВЧЕНКО

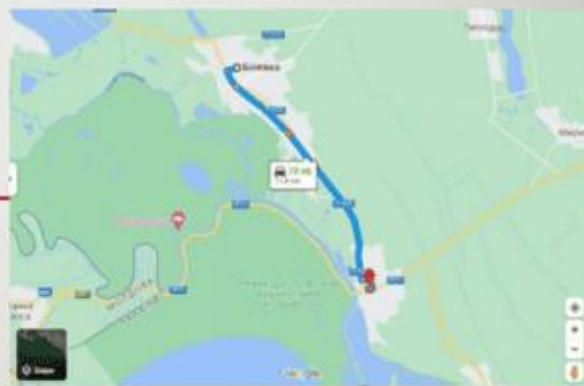

МАЙСТЕРНЯ СИРОВА В. М.

ДЕНЬ 2

- Виїзд з Біляївки о 09:00
- Приїзд в село Маяка о 09:15
- Сніданок о 09:30 в орендованому будинку
- Початок екскурсій на катері о 11:00
- Обід на борту катера о 13:00
- Кінець екскурсій о 15:00
- Прогулянка по місту
- Вечеря о 19:00
- Час для сну

ДЕНЬ 3

- Сніданок о 09:00
- Час відведений на майстер клас від господині будинку з 09:00-12:00
- Обід о 12:00
- Відпочинок на Нижньодністровському пляжі з 13:00 до 15:00
- Відвідання дня села Маяки, куштування юшки та вертути з 17:00 до 21:00
- Час для сну

ДЕНЬ СЕЛА МАЯКИ

ЦІНИ

Найменування	Ціна на 1 туриста	Ціна на 12 туристів
Страховка	Ingo - 141грн	Ingo - 1 692
Проживання	175	2 100грн
Харчування	233	2 800 грн
Трансфер(мікроавтобус)	125	1 500 грн
Екскурсійна програма 1 день	40- Вхід до майстерні Сирова, 300 грн- дегустація вина Шевченків	480 грн- вхід до майстерні Сирова, 3600 грн- дегустація вина Шевченків
Екскурсійна програма 2 день	Оренда катера та харчування на борту - 400 грн	Оренда катера та харчування на борту - 4800 грн
Екскурсійна програма 3 день	Куштування юшки та вертути- 190 грн	Куштування юшки та вертути- 2280

РОЗРАХУНОК

- Собівартість туру на 1 людину становить:
- $141+175+233+125+40+300+400+190=1604$ грн
- Собівартість туру на 8 людей
- $1604+2100+2800+1500+480+3600+4800+2280=19244$ грн
- Прибуток від туру складатиме 25%
- $1604/100*25=401$ грн
- Отже ціна з 1 турста за такий тур буде - 2 005 грн, а з групи туристів в складі 12 людей - 24 060 грн.
- Чистий прибуток становить:
- 401 грн з однієї людини та 4 812 грн з групи туристів в складі 12 чоловік
- Тобто тільки з однієї групи, яка скористалася нашими послугами, чистий прибуток туроператору склав 4 812 грн, а таких груп за літо може бути десяток

ВИСНОВКИ

- Нижньодністровський національний природний парк є одним з найбільших природно-заповідних комплексів в Україні і розташований на південному заході Одеської області. Цей парк охороняє унікальні екосистеми Дністровського лиману, річки Дністер та прибережних акваторій Чорного моря.
- У парку зустрічаються різноманітні види рослин і тварин, серед яких є численні види рослин, риби, птахи та ссавці. Велика біорізноманітність цього регіону привертає увагу дослідників природи та екотуристів.
- Війна безсумнівно спричинила багатонегативних наслідків для екосистеми Нижньодністровського національного природного парку, завдаючи ударів по інфраструктурним об'єктам, провокуючи спалахи лісів в зоні відчуження та лякаючи мешканців парку, які не звикли жити в умовах війни.
- Досить важливо саме після військових дій приділити максимум уваги мешканцям Нижньодністровського національного природного парку, та задіяти всі можливі ресурси щодо збереження всіх підвидів, які так чи інакше постраждали від війни.
- Відновлення екосистеми після війни вимагає широкого спектру заходів, включаючи очищення та відновлення забруднених ділянок, відновлення рослинності, захист та відновлення біорізноманіття, а також залучення громади та створення стійких механізмів управління природними ресурсами.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

Перевірка тексту на плагіат

Кваліфікаційна робота бакалавра.

Тема: «Вплив військових дій на туристсько-рекреаційний потенціал
Нижньодністровського національного природного парку»

Засіб перевірки: Plag.com.ua

Унікальність по фразам > 30 %

Унікальність по словам > 30 %

Керівники: _____ Федір ТРІШИН

_____ Олена ВОСКРЕСЕНСЬКА

Здобувач: _____ Андрій СУТОВСЬКИЙ